

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ROLE OBLASTNÍHO INSPEKTORÁTU PRÁCE
PRO PLZEŇSKÝ A KARLOVARSKÝ KRAJ V
PREVENCI NELEGÁLNÍ PRÁCE A POSILOVÁNÍ
BEZPEČNOSTI NA PRACOVÍŠTÍCH**

Autor práce: Lucie Šebestová

Studijní program: Veřejná správa

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Šarlota Šarláková

Katedra: Katedra managementu veřejné správy

2025

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Lucie Šebestová, DiS.

Studijní program: Veřejná správa

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Role Oblastního inspektorátu práce pro Plzeňský a Karlovarský kraj v prevenci nelegální práce a posilování bezpečnosti na pracovištích

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: The role of the Regional Labor Inspectorate for the Pilsen and Karlovy Vary Region in preventing illegal work and strengthening workplace safety

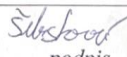
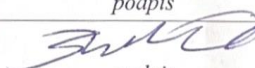
Katedra: Katedra managementu veřejné správy

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Šarlota Šarláková

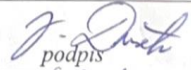
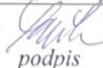
Datum zadání bakalářské práce: prosinec 2024

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem práce je zhodnotit postupy a efektivitu Oblastního inspektorátu práce (OIP) v Plzeňském a Karlovarském kraji při prevenci nelegální práce, posuzování bezpečnosti na pracovištích a jejich vliv na pracovní prostředí v regionu.

Student: Lucie Šebestová, DiS.	23.12.24 datum	 podpis
Vedoucí práce: Mgr. Šarlota Šarláková	23.12.24 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	20.1.2025 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	14.1.2025 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	20.1.2025 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

Lucie Šebestová, DiS.

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Šarlotě Šarlákové za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ŠEBESTOVÁ, L. *Role Oblastního inspektorátu práce pro Plzeňský a Karlovarský kraj v prevenci nelegální práce a posilování bezpečnosti na pracovištích: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2025. 62 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Šarlota Šarláková

Klíčová slova: nelegální zaměstnávání, bezpečnost práce, inspekce práce, kontrolní činnost.

Bakalářská práce se zabývá efektivitou kontrolní činnosti Oblastního inspektorátu práce pro Plzeňský a Karlovarský kraj v oblasti nelegálního zaměstnávání a bezpečnosti práce. Zaměřuje se na legislativní rámec upravující tuto problematiku a metody kontrolních opatření v letech 2019–2024. Praktická část na základě statistických údajů vyhodnocuje počet kontrol, zjištěná pochybení a uložené sankce. Dále se věnuje trendům v oblasti nelegální práce a pracovních úrazů, přičemž hodnotí úspěšnost preventivních opatření a navrhuje doporučení ke zvýšení účinnosti kontrolní činnosti.

ABSTRACT

ŠEBESTOVÁ, L. The role of the Regional Labour Inspectorate for the Pilsen and Karlovy Vary Region in the prevention of illegal work and strengthening workplace safety: bachelor thesis. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2025.62 pgs. Supervisor: Mgr. Šarlota Šarláková

Key words: illegal employment, labour safety, labour inspection, inspection activities.

The bachelor's thesis deals with the effectiveness of the control activities of the Regional Labour Inspectorate for the Pilsen and Karlovy Vary Region in the area of illegal employment and labour safety. It focuses on the legislative framework regulating this issue and methods of control measures in 2019-2024. The practical part evaluates the number of inspections, detected violations and imposed sanctions on the basis of statistical data. It also looks at trends in illegal work and work accidents, assessing the success of preventive measures and proposing recommendations to increase the effectiveness of control activities.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Oblastní inspektorát práce.....	11
2.1 Působnost orgánů inspekce práce.....	13
2.2 Legislativa	15
2.3 Poskytování poradenství	18
3 Mezinárodní spolupráce	20
3.1 Výbor vrchních inspektorů práce (SLIC).....	21
3.2 Evropský orgán pro pracovní záležitosti (ELA)	22
3.3 Focal Point pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci	23
3.4 Mezinárodní asociace inspekce práce (IALI)	23
4 Právní úprava nelegálního zaměstnávání	25
4.1 Práce vykonávaná mimo pracovněprávní vztah.....	25
4.2 Závislá práce cizinců bez povolení k zaměstnání	26
4.3 Nelegální práce bez povolení k pobytu.....	28
5 Kontrolní činnost nelegálního zaměstnávání	30
6 Právní úprava v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti.....	32
7 Kontrolní činnost v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti.....	35
8 Praktická část – Statistické vyhodnocení a analýza efektivity	37
8.1 Statistické údaje o počtech kontrol, zjištěných pochybeních a sankcích za poslední roky	37
8.2 Analýza efektivity preventivních opatření a úspěšnosti inspektorátu v oblasti nelegální práce i bezpečnosti práce.....	50
8.2.1 Efektivita kontrolní činnosti v oblasti nelegálního zaměstnávání.....	50
8.2.2 Efektivita opatření v oblasti BOZP	51
8.3 Doporučení.....	53
Závěr	55

Seznam použitých zdrojů	57
Seznam zkratek	61

Úvod

Tato bakalářská práce na téma „Kontrola nelegálního zaměstnávání a bezpečnosti práce Oblastním inspektorátem práce pro Plzeňský a Karlovarský kraj“ se zabývá problematikou prevence nelegálního zaměstnávání a zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP). Hlavním cílem práce je zhodnocení postupů a efektivity kontrolní činnosti Oblastního inspektorátu práce pro Plzeňský a Karlovarský kraj v období let 2019–2024 při prevenci nelegální práce, posuzování bezpečnosti na pracovištích a jejich vliv na pracovní prostředí v regionu.

Teoretická část práce nejprve přibližuje legislativní rámec, který stanovuje pravomoci a kompetence oblastních inspektorátů práce / státního úřadu inspektorátu práce. Dále se věnuje právní úpravě nelegálního zaměstnávání, jeho nejčastějším formám a důsledkům, které negativně ovlivňují zaměstnance, zaměstnavatele i celkový pracovní trh. Zvláštní pozornost je věnována také oblasti bezpečnosti práce, včetně práv a povinností zaměstnavatelů i zaměstnanců. V této části je také popsán význam spolupráce Oblastního inspektorátu práce s podobnými institucemi v rámci Evropské unie i mimo ni.

Praktická část se zaměřuje na analýzu reálných dat získaných z kontrolní činnosti OIP v letech 2019–2024. Analyzuje počty provedených kontrol, zjištěné případy nelegálního zaměstnávání a porušování pravidel bezpečnosti na pracovišti a rovněž hodnotí vývoj ukládaných sankcí. V této části jsou rovněž zohledněny dopady významných událostí, jako je pandemie COVID-19 a válka na Ukrajině, které výrazně ovlivnily situaci na trhu práce. Praktická část končí doporučeními, jejichž cílem je zlepšení efektivity práce inspektorátu v budoucích letech.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat současný stav kontrolní činnosti Oblastního inspektorátu práce (OIP) pro Plzeňský a Karlovarský kraj v oblasti nelegálního zaměstnávání a bezpečnosti práce za období let 2019–2024. Práce se zaměřuje na zhodnocení efektivity prováděných kontrol a identifikaci dopadů preventivních a sankčních opatření OIP na regionální trh práce a pracovní prostředí.

Objektem zkoumání je Oblastní inspektorát práce pro Plzeňský a Karlovarský kraj, jehož činnost zahrnuje dohled nad dodržováním pracovněprávních předpisů, konkrétně v oblasti nelegálního zaměstnávání a BOZP. Charakteristika tohoto objektu spočívá v popisu jeho kompetencí, legislativního zakotvení a konkrétní kontrolní praxe.

Úvodním krokem v pracovních postupech této bakalářské práce je zkoumání relevantních odborných a legislativních zdrojů, které tvoří základ teoretického podložení problému. Analýza sekundárních dat je postup, který slouží ke shromáždění informací pro praktickou část. Tyto údaje jsou čerpány z oficiálních, veřejně přístupných statistik OIP pro Plzeňský a Karlovarský kraj. Tyto statistiky obsahují informace o množství provedených kontrol, zjištěných případech nelegální práce, zjištěných závadách v oblasti BOZP a vyměřených pokutách.

Vyhodnocení získaných dat probíhá pomocí metod kvalitativní a kvantitativní analýzy, zejména metodou komparace a analýzou trendů. Interpretace výsledků je provedena v souvislosti s významnými společenskými událostmi sledovaného období (pandemie COVID-19 a válka na Ukrajině), jejichž vliv na kontrolní činnost a situaci na trhu práce je zohledněn.

Pro přesnější zhodnocení vývoje a efektivity kontrol jsou použity základní statistické metody, jako jsou popisná statistika (četnosti, procentní podíly) a porovnávání meziročních změn, což umožňuje lépe identifikovat trendy a posoudit efektivitu inspektorátu v průběhu analyzovaného období.

2 Oblastní inspektorát práce

Ve 13. století začíná na území dnešní České republiky legislativní kontrola bezpečnosti práce. Již v té době byly schváleny první legislativní normy týkající se ochrany zaměstnanců, zejména v hornictví. Kutnohorský horní řád vznikl na přelomu 13. a 14. století za krále Václava II. Kromě pracovněprávních omezení obsahoval i předpisy týkající se bezpečnosti práce v dolech. Tento zákoník zahrnoval stavební zákony i technologické aspekty podzemních pracovišť, jako je osvětlení, odvodňování a větrání. Byl v něm rovněž zaveden systém kontrol a sankcí za jeho nedodržování. Tento zákoník byl široce uznáván v celé Evropě, protože byl ve své době poměrně pokrokový a byl rychle přeložen do řady evropských jazyků.

Zákony o bezpečnosti práce a zaměstnanosti se v 19. století s rozvojem průmyslové výroby dále vyvíjely. Všeobecný občanský zákoník bývalého Rakouska-Uherska z roku 1811 ukládal zaměstnavatelům povinnost chránit život a zdraví svých zaměstnanců. Trestní zákoník č. 117 říšského zákoníku z roku 1852 přidal podrobnější ustanovení, která stanovila tresty za porušení předpisů týkajících se bezpečnosti budov, provozu parních strojů a kotlů a dalších aspektů pracovního prostředí. V roce 1858 byl přijat živnostenský řád (zákon č. 22/1858 ř. z.), který ukládal majitelům živností povinnost přijmout všechna nezbytná opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví svých zaměstnanců. Aby se snížila možnost pracovních úrazů, nařizoval zákon, aby stroje a zařízení byly řádně zabezpečeny.¹

Zákon č. 117 říšského zákoníku z roku 1883 znamenal významný posun v oblasti bezpečnosti práce, neboť upravoval provoz technických zařízení v živnostenských podnicích a zavedl živnostenskou inspekci jako dozorový orgán nad dodržováním bezpečnostních předpisů.² Na základě tohoto zákona byla původně zřízena funkce obchodních inspektorů, což byli zástupci státu, kteří měli za úkol dohlížet na dodržování bezpečnostních norem v podnicích. Základ systematické kontroly pracovních podmínek byl položen tím, že inspektoři byli pověřeni kontrolou dodržování zákonných povinností ze strany zaměstnavatelů i zaměstnanců.

¹STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Před 50 lety začal stát jednotně dohlížet na bezpečnost práce* [online]. Opava: SUIP, 2018 [cit. 2025-01-18]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/-/pred-50-lety-zacal-stat-jednotne-dohlizet-na-bezpecnost-pra-1>

²KIELER, P., STÁDNÍK, J. a ŠTEFKO, M. *Zákon o inspekci práce: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 21 s. ISBN 978-80-7552-324-2.

Podle historického vývoje se bezpečnost práce a zaměstnanost na českém území řeší již několik století jako součást širšího právního systému. Význam kontrolních orgánů, jako jsou inspektoráty práce, neustále rostl, zatímco legislativní opatření se postupně měnila v reakci na průmyslový rozvoj a technický pokrok.

Po vzniku Československa v roce 1918 byly převzaty rakouské živnostenské zákony a živnostenskou inspekci bylo pověřeno ministerstvo sociální péče. To existovalo až do roku 1952 a rozšířilo svou působnost i na pracovníky v domácnosti. Zákony o bezpečnosti práce, například nařízení č. 176/1905 a instrukce pro obchodní inspekci a dozor nad kotli, existovaly již před první světovou válkou. Přestože nebyly uvedeny do praxe, předznamenaly mezinárodní pravidla, která Mezinárodní organizace práce přijala až v roce 1947. Hlavním předpisem bylo vládní nařízení č. 41/1938, které stanovilo obecné zásady ochrany zaměstnanců a platilo 44 let.

Po roce 1951 získali státní úředníci pravomoc stanovit bezpečnostní pravidla a vymáhat jejich dodržování. Významným posunem bylo přijetí zákona č. 174/1968 Sb., kterým vznikl Český úřad bezpečnosti práce. Společnou vyhláškou č. 151/1969 Sb. pak byla určena vyhrazená technická zařízení, jejichž používání bylo spojeno s vyšším rizikem poškození života nebo majetku. Jednalo se o plynová, elektrická, zdvihací a tlaková zařízení, která podléhala přísným bezpečnostním předpisům.

Po roce 1989, v období demokratických změn a přechodu k tržní ekonomice, se legislativa v oblasti bezpečnosti práce a zaměstnanosti intenzivně modernizovala a harmonizovala s právem Evropské unie.³ Byl přijat nový zákoník práce (zákon č. 262/2006 Sb.), který přinesl moderní principy pracovního práva a posílil ochranu zaměstnanců. Zákon č. 309/2006 Sb. o zajištění dalších podmínek BOZP dále rozšířil rámec požadavků na bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

V průběhu 21. století byla přijata řada právních předpisů v oblasti zaměstnanosti, například zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb., který upravuje státní politiku zaměstnanosti, opatření proti nezaměstnanosti a podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením.⁴

³ STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Před 50 lety začal stát jednotně dohlížet na bezpečnost práce* [online]. Opava: SUIP, 2018 [cit. 2025-01-18]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/-/pred-50-lety-zacal-stat-jednotne-dohlizet-na-bezpecnost-pra-1>

⁴ ŠENK, Zdeněk. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci prakticky a přehledně podle normy OHSAS*. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2012. 70 s. ISBN 978-80-7263-737-9

Zákon č. 174/1968 Sb. zůstal v platnosti více než padesát let a až do roku 2022 tvořil základní rámec pro oblast dozoru nad bezpečností práce. Teprve v roce 2021 byl nahrazen novou právní úpravou – zákonem č. 250/2021 Sb., o bezpečnosti práce v souvislosti s provozem vyhrazených technických zařízení, který nabyl účinnosti dne 1. července 2022. Tento zákon zachovává principy dozoru nad technickými zařízeními, ale modernizuje přístup v souladu s technologickým vývojem a současnými požadavky na bezpečnost práce.⁵

S postupným zdokonalováním kontrolních systémů se technologický pokrok a rostoucí důraz na ochranu zaměstnanců odrážely ve vytváření zákonů o bezpečnosti práce.⁶

2.1 Působnost orgánů inspekce práce

Základem pro zřízení orgánů inspekce práce České republiky byl zákon č. 251/2005 Sb. o inspekci práce, který zakládá jejich postavení jako kontrolních orgánů v oblasti pracovněprávních vztahů a pracovních podmínek. Tento zákon vymezuje pravomoci oblastních inspektorů i státního inspektorátu na úseku přestupků, jejich rozsah a kompetence při provádění kontroly a sankce za porušení zákona.⁷ Další zákony, které upravují oblast zaměstnanosti a péče o děti, jako je zákon o zaměstnanosti a zákon o péči o děti, dále vymezují kontrolní povinnosti těchto orgánů.

Státní úřad inspekce práce a inspektoři oblastních inspektorátů práce soustředí své kontroly na dodržování právních předpisů, zejména těch, které jsou uvedeny v § 3 zákona o inspekci práce. Kontrolní působnost inspektorátů práce je těmito předpisy vymezena především v oblasti pracovněprávních vztahů a pracovních podmínek, kam patří například dodržování předpisů o odměňování zaměstnanců, o náhradě mzdy nebo platu, o evidenci pracovní doby a doby odpočinku, o dodržování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a o dodržování předpisů o provozu technických zařízení, která představují zvýšené riziko ohrožení života nebo zdraví. Tímto přístupem pomáhají orgány inspekce

⁵ STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Před 50 lety začal stát jednotně dohlížet na bezpečnost práce* [online]. Opava: SUIP, 2018 [cit. 2025-01-18]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/-/pred-50-lety-zacal-stat-jednotne-dohlizet-na-bezpecnost-pra-1>

⁶ Stručná historie inspekce práce v českých zemích. Online. 2019. Dostupné z: <https://efektivniuspory.cz/strucna-historie-inspekce-prace-v-ceskych-zemich/>. [cit. 2025-02-06].

⁷ ZÁHRADNÍČEK, J. *Ochrana osobnosti v pracovněprávních vztazích*. Praha: Leges, 2019. 59 s. ISBN 978-80-7502-373-5.

práce zajišťovat bezpečné a důstojné pracovní podmínky a také regulovat a hájit práva zaměstnanců.⁸

Dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti – konkrétně požadované procento zaměstnávání osob se zdravotním postižením, agenturní zaměstnávání a boj proti nelegálnímu zaměstnávání – je hlavní náplní kontrol zaměstnanosti.⁹

Inspektorát práce dále provádí kontroly v oblasti péče o děti v zařízeních péče o děti a prověřuje požadavky na poskytování této služby, jako je kvalifikace pečovatele, registrace dětí a pojištění.

Mezi další oblasti, které inspekce práce provádí konkrétní kontroly, patří bezpečnost práce podle zákona o chemikáliích, kontroly závažných havárií ve spolupráci s Českou inspekcí životního prostředí, ochrana zdraví na pracovišti před návykovými látkami a státní služba (např. pracovní podmínky státních zaměstnanců, pracovní doba a přestávky).

Mezi klíčové pravomoci těchto orgánů patří:

- kontrola dodržování pracovněprávních a bezpečnostních předpisů u zaměstnavatelů a dalších subjektů definovaných v § 6 zákona o inspekci práce,
- požadování nápravy zjištěných nedostatků, včetně stanovení lhůt a následného ověřování splnění těchto opatření,
- vedení přestupkových řízení a ukládání pokut v souladu se zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich,
- poskytování základního poradenství zaměstnancům i zaměstnavatelům týkajícího se pracovního práva, BOZP nebo zaměstnanosti.

Naopak, inspekce práce není oprávněna:

- řešit individuální spory mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, např. vymáhání mzdy či vydání potvrzení o zaměstnání,
- vydávat závazná právní stanoviska nebo výklady jednotlivých ustanovení zákoníku práce a dalších předpisů,

⁸ SOKOLA, R. Jak se připravit na kontroly z úřadů. Brno: Ofígo, 2020. 80 s. ISBN 978-80-907672-2-5.

⁹ *Kontrola podnikání bez chyb, pokut a penále: daňová kontrola, mzdová kontrola, povinnosti zaměstnavatele, inspektorát práce.* Český Těšín: Poradce s.r.o., 2018. 162 s. ISBN 978-80-7365-402-3

- rozhodovat o uznání či neuznání pracovního úrazu ani ovlivňovat rozhodnutí zaměstnavatele v této oblasti.¹⁰

V rámci své organizační struktury mají oblastní inspektoráty práce specializovaná odborná oddělení, která se zaměřují na specifické oblasti kontrolní činnosti. Tato oddělení působí například v těchto oblastech:

- Bezpečnost a ochrana zdraví při práci (BOZP) – zabývá se kontrolou školení zaměstnanců, používáním OOPP (osobních ochranných pracovních prostředků), technickým stavem pracovišť a prevencí pracovních úrazů.
- Vyhrazená technická zařízení (VTZ) – dozor nad provozem tlakových, plynových, elektrických a zdvihacích zařízení, která podléhají přísnějším bezpečnostním požadavkům.
- Pracovněprávní vztahy a odměňování – kontrola náležitostí pracovních smluv, pracovních dob, odměňování, náhrad a dovolené.
- Nelegální zaměstnávání a agenturní práce – inspektoři se zaměřují na odhalování švarcsystému, nepovoleného zaměstnávání cizinců nebo zastřených pracovněprávních vztahů.
- Metodika a poradenství – poskytování konzultací, odpovědí na dotazy a zpracování výkladových stanovisek v rámci interní metodiky.¹¹

Tato oddělení společně tvoří ucelený rámec kontrolní a dozorové činnosti, která má za cíl nejen sankcionovat porušení právních předpisů, ale rovněž působit preventivně prostřednictvím osvěty a poradenství.

2.2 Legislativa

Právní úprava inspekce práce v České republice vychází z řady důležitých právních předpisů, které upravují funkce, pravomoci a působnost orgánů inspekce práce. Zákon o inspekci práce (zákon č. 251/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů) je jednou ze základních legislativních norem, které upravují činnost inspekce práce.¹² Zřízení a postavení orgánů inspekce práce jako kontrolních orgánů v oblasti pracovněprávních

¹⁰ STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Působnost orgánů inspekce práce* [online]. Opava: SÚIP, [cit. 2025-02-09]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/pusobnost-organu-inspekce-prace>.

¹¹ STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Působnost orgánů inspekce práce* [online]. Opava: SÚIP, [cit. 2025-02-09]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/pusobnost-organu-inspekce-prace>.

¹² Podnikáme bezpečně a ekonomicky bez chyb, pokut a penále: zajištění dalších podmínek BOZP, ochrana zdraví, ochrana osobních údajů nově, inspekce práce, vnitřní předpisy, pracovní úrazy, záznamy o úrazech, odpady, obaly nově. Český Těšín: Poradce s.r.o., 2018. 232 s. ISBN 978-80-7365-398-9.

vztahů, pracovních podmínek a péče o děti jsou hlavními tématy tohoto zákona. Vedle vymezení protokolů o kontrole a sankcí za porušení stanovených závazků vymezuje také práva a povinnosti kontrolovaných subjektů.¹³

Na kontrolní činnost se vedle zákona o inspekci práce (zákon č. 251/2005 Sb.) vztahuje také kontrolní řád (zákon č. 255/2012 Sb.), který však představuje subsidiární právní úpravu a upravuje obecný postup orgánů moci výkonné při provádění kontrol v oblasti veřejné správy. Tento předpis stanoví mantinely, kterými se musí kontrolní organizace řídit při kontrole fyzických i právnických osob; to platí i pro inspekci práce.

Správný a důsledný postup ve správním řízení je podmíněn dodržováním zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, který stanovuje obecná pravidla pro činnost správních orgánů. Tento zákon se subsidiárně uplatňuje při vedení správních řízení, včetně řízení o přestupcích, a je rovněž využíván při výkonu kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v případech, kdy zvláštní právní předpis nestanoví jinak.¹⁴

Přestupkový zákon (zákon č. 250/2016 Sb.) zase upravuje postupy při správním trestání, jakož i odpovědnost a řízení o přestupcích. Pokud inspektorát práce zjistí právní přestupky týkající se pracovního práva a pracovních podmínek, vstupuje do hry tento zákon.

Právním rámcem pro úpravu pracovněprávních vztahů a pracovních podmínek je v České republice zákoník práce (zákon č. 262/2006 Sb.). Vazba mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem je vymezena tímto zákonem, který také upravuje některé aspekty pracovního poměru, jako je pracovní doba, bezpečnost práce, odměňování a péče o zaměstnance. Orgány inspekce práce mají pravomoc dohlížet na to, zda jsou povinnosti uvedené v tomto zákoníku dodržovány.¹⁵

Další významnou normou je zákon o zaměstnanosti (zákon č. 435/2004 Sb.), který upravuje státní politiku zaměstnanosti a obsahuje opatření k předcházení nezaměstnanosti

¹³ *GDPR: nový zákon – úplné znění; Inspekce práce; Pedagogičtí pracovníci*. Český Těšín: Poradce, 2019. 133 s. Zákony do kapsy. ISBN 978-80-7365-424-5.

¹⁴ STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Legislativa* [online]. Opava: SÚIP, [cit. 2025-02-09]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/web/suip/legislativa>.

¹⁵ *Podnikáme bezpečně a ekonomicky bez chyb, pokut a penále: zajištění dalších podmínek BOZP, ochrana zdraví, ochrana osobních údajů nově, inspekce práce, vnitřní předpisy, pracovní úrazy, záznamy o úrazech, odpady, obaly nově*. Český Těšín: Poradce s.r.o., 2018. 228 s. ISBN 978-80-7365-398-9.

a podpoře zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Dodržování právních předpisů v oblasti zaměstnanosti kontroluje inspektorát práce.¹⁶

Zákon o zajištění dalších podmínek BOZP (zákon č. 309/2006 Sb.) je kromě rozšíření požadavků na BOZP, zejména v nepracovních podmínkách, doplněn o prováděcí předpisy, které stanoví minimální standardy pro různá průmyslová odvětví včetně dopravy, stavebnictví a dalších. Na chemické látky se vztahují zvláštní předpisy o bezpečnosti práce podle zákona o chemických látkách (zákon č. 350/2011 Sb.). Výroba, označování a používání chemických látek a směsí jsou hlavními tématy tohoto nařízení a částečnou odpovědnost za bezpečnost práce má v této souvislosti inspektorát práce.¹⁷

Zákon o prevenci závažných havárií (zákon č. 224/2015 Sb.) stanoví povinnosti právnických osob nakládajících s nebezpečnými chemickými látkami a zaměřuje se na prevenci havárií způsobených těmito látkami. V tomto případě Česká inspekce životního prostředí a orgány inspekce práce provádějí integrované kontroly. Dalším významným právním předpisem je zákon o bezpečnosti práce v souvislosti s provozem vyhrazených technických zařízení (zákon č. 250/2021 Sb.), který upravuje bezpečnostní normy pro zařízení představující riziko pro zdraví a bezpečnost. Tento zákon řeší kvalifikaci a odbornou způsobilost zaměstnanců a podmínky jejich provozu.

Jako poslední je třeba zmínit zákon o ochraně oznamovatelů (zákon č. 171/2023 Sb.), který stanoví požadavky na ochranu osob, které odhalují potenciálně nelegální činnost v oblasti pracovního práva. Další povinností inspektorátu práce je sledovat, zda požadované podniky dodržují předpisy na ochranu oznamovatelů v pracovněprávních vztazích.

Tento komplexní zákon nabízí rámec pro úpravu pracovních podmínek, zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a zajištění řádného a spravedlivého provádění pracovního práva v České republice.¹⁸

¹⁶ STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Legislativa* [online]. Opava: SÚIP, [cit. 2025-02-09]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/web/suip/legislativa>.

¹⁷ *Bezpečnost práce v kostce*: příručka SÚIP 2019. 1. vyd. Opava: Státní úřad inspekce práce, 2019. 31 s. ISBN 978-80-86333-23-6.

¹⁸ STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Legislativa* [online]. Opava: SÚIP, [cit. 2025-02-09]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/web/suip/legislativa>.

2.3 Poskytování poradenství

V souladu se zákonem č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů, poskytuje Státní úřad inspekce práce (SÚIP) a jednotlivé oblastní inspektoráty práce (OIP) bezplatné poradenství zaměstnavatelům, zaměstnancům i široké veřejnosti. Toto poradenství je zaměřeno na problematiku pracovněprávních vztahů, pracovních podmínek, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a rovněž na oblast zaměstnanosti. Konzultace lze získat několika způsoby – osobně na inspektorátu, telefonicky, e-mailem nebo prostřednictvím online formulářů uvedených na webových stránkách jednotlivých OIP.¹⁹

Poradenství má především informační a metodický charakter – inspektoři pomáhají žadatelům lépe porozumět jejich právům a povinnostem podle zákoníku práce a dalších pracovněprávních předpisů. Poskytované informace se mohou týkat např. uzavírání pracovních smluv, ukončování pracovního poměru, pracovní doby, dovolené, mezd a platů, odměňování či BOZP. Součástí poradenství je také vysvětlení způsobu, jakým může zaměstnanec či jiný subjekt podat podnět ke kontrole, pokud má podezření na porušení zákona.

Podnět ke kontrole lze podat písemně, elektronicky (například prostřednictvím datové schránky nebo e-mailu s elektronickým podpisem), osobně na podatelnu nebo poštou. Podnět by měl obsahovat co nejpresnější popis podezření na porušení právních předpisů, včetně údajů o zaměstnavateli, místě výkonu práce a okolnostech případu. Anonymní podání jsou akceptována, ale mohou být hůře ověřitelná. Podnět neslouží k řešení individuálních sporů mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem – ty je třeba řešit např. soudní cestou.²⁰

Poradenství nezahrnuje:

- výklad zákonů s právní závazností (SÚIP nevydává závazná stanoviska),
- řešení individuálních sporů, jako je např. vymáhání dlužné mzdy nebo určení neplatnosti výpovědi,
- rozhodování o pracovních úrazech (inspektorát neuznává ani neodmítá pracovní úrazy – to je v kompetenci zaměstnavatele a případně soudů či pojišťoven).

¹⁹ STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Poskytování poradenství* [online]. Opava: SÚIP, [cit. 2025-02-11]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/web/oip06/poskytovani-poradenstvi>.

²⁰ STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Poskytování poradenství* [online]. Opava: SÚIP, [cit. 2025-02-11]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/web/oip06/poskytovani-poradenstvi>.

Každý oblastní inspektorát práce zajišťuje poradenství ve své územní působnosti. Přehled jednotlivých OIP je následující:

- OIP Hlavní město Praha se sídlem v Praze
- OIP Středočeský kraj se sídlem v Praze
- OIP Jihočeský kraj a Vysočina se sídlem v Českých Budějovicích
- OIP Plzeňský a Karlovarský kraj se sídlem v Plzni
- OIP Ústecký a Liberecký kraj se sídlem v Ústí nad Labem
- OIP Královéhradecký a Pardubický kraj se sídlem v Hradci Králové
- OIP Jihomoravský a Zlínský kraj se sídlem v Brně
- OIP Moravskoslezský a Olomoucký kraj se sídlem v Ostravě²¹

Tato pracoviště zajišťují nejen poradenství, ale i výkon kontrolní činnosti a řešení podnětů v rámci své příslušné oblasti.

²¹ *Podnikáme bezpečně a ekonomicky bez chyb, pokut a penále: zajištění dalších podmínek BOZP, ochrana zdraví, ochrana osobních údajů nově, inspekce práce, vnitřní předpisy, pracovní úrazy, záznamy o úrazech, odpady, obaly nově.* Český Těšín: Poradce s.r.o., 2018. 232 s. ISBN 978-80-7365-398-9.

3 Mezinárodní spolupráce

Mezinárodní spolupráce Státního úřadu inspekce práce V rámci mezinárodní spolupráce Státní úřad inspekce práce (SÚIP) uzavírá dvoustranné dohody o spolupráci se zahraničními partnery a zároveň přispívá k plnění povinností a odpovědností vyplývajících z členství v evropských a mezinárodních organizacích.

SÚIP se aktivně účastní nebo má zástupce v řadě významných organizací:

Výbor vrchních inspektorů práce (SLIC) – Poradní skupina Evropské komise, která zahrnuje zástupce kontrolních agentur všech členských států EU. Plenární a expertní setkání jsou častá setkání členů SLIC a inspektorů, kteří jsou součástí pracovních skupin. Mohou být také součástí hodnotících týmů SLIC v jiných členských státech a účastnit se evropských informačních a inspekčních iniciativ.

Evropský orgán pro pracovní záležitosti (ELA) – Tato agentura pomáhá při koordinaci systémů sociálního zabezpečení a podporuje účinné provádění a prosazování zákonů EU o pracovní mobilitě.

Focal Point pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci – Zastřešující organizací pro tuto pracovní skupinu je Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (EU-OSHA). Jeho odpovědností je organizovat iniciativy ke zvýšení povědomí veřejnosti o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Z tohoto důvodu se členové Národního kontaktního místa scházejí dvakrát ročně.

Mezinárodní asociace inspekce práce (IALI) – Mezinárodní sdružení, které se věnuje sdílení osvědčených postupů a odborných znalostí v oblasti inspekce práce, sdružuje kontrolní orgány z celého světa. Nelegální zaměstnávání je právně upraveno.²²

Díky účasti v těchto organizacích může SÚIP sdílet své zkušenosti, přebírat osvědčené metody ze zahraničí a přispívat k rozvoji a harmonizaci inspekčních postupů v oblasti pracovního práva a bezpečnosti práce.

²²Státní úřad inspekce práce. *Mezinárodní spolupráce* [online]. Opava: SÚIP [cit. 2025-03-10]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/mezinarodni-spoluprace>.

3.1 Výbor vrchních inspektorů práce (SLIC)

Úkolem Výboru vrchních inspektorů práce (SLIC) je zdroje poskytovat stanoviska ke všem tématům týkajícím se uplatňování právních předpisů EU v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Tyto názory může vyjadřovat z vlastní iniciativy nebo v reakci na žádost Evropské komise.

SLIC se zabývá především těmito činnostmi:

- Stanovení společných zásad inspekce práce v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a rozvoj metod pro hodnocení národních inspekčních systémů ve vztahu k těmto zásadám.
- Podpora vzájemného porozumění mezi členskými státy – sdílení znalostí o národních systémech inspekce práce, jejich metodách a právních rámcích.
- Rozvoj výměny informací mezi vnitrostátními inspekcemi práce s cílem zlepšit monitoring a prosazování evropských právních předpisů v oblasti bezpečnosti práce.
- Podpora výměnných programů inspektorů práce mezi členskými státy EU a tvorba školicích programů pro inspektory.
- Zavedení efektivního systému rychlé výměny informací mezi národními inspektoráty práce o aktuálních otázkách týkajících se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP).
- Navázání spolupráce se třetími zeměmi s cílem zlepšit vzájemné porozumění a řešení přeshraničních problémů v oblasti pracovních podmínek a bezpečnosti práce.
- Analýza dopadu jiných politik EU na činnost inspekcí práce v oblasti BOZP a pracovních podmínek.

Prostřednictvím těchto iniciativ SLIC pomáhá zlepšovat ochranu pracovníků v celé Evropské unii, standardizovat kontrolní postupy a zvyšovat účinnost kontrol.²³

²³ EUROPEAN COMMISSION. Senior Labour Inspectors Committee. In Health and Safety at Work [online]. Brusel: Evropská komise, [cit. 2025-03-11]. Dostupné z WWW: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/rights-work/health-and-safety-work/senior-labour-inspectors-committee-0_en.

3.2 Evropský orgán pro pracovní záležitosti (ELA)

Zajištění spravedlivé a efektivní mobility pracovních sil v rámci Evropské unie je hlavním cílem Evropského orgánu pro pracovní záležitosti (ELA). Jeho hlavním cílem je pomáhat Evropské komisi a členským státům při koordinaci programů sociálního zabezpečení a při provádění předpisů upravujících volný pohyb pracovníků. Svým úsilím se snaží zlepšit dodržování evropských právních předpisů a vytvořit rámec pro spravedlivé a otevřené pracovní prostředí.

ELA se staví do pozice proaktivního a spolehlivého partnera při řešení problémů mobility pracovních sil v moderním světě. Usnadňuje zavádění praktických řešení založených na spolupráci, z nichž kromě zaměstnanců a podniků těží i celá společnost. Snaží se přinášet prospěch všem zúčastněným stranám na národní úrovni i na úrovni EU a připravovat se na nadcházející problémy mobility pracovních sil.

Jedním z hlavních principů Evropské unie, který je považován za jeden z největších úspěchů evropské integrace, je volný pohyb pracovních sil a služeb. Možnost žít a pracovat v různých členských státech EU je přínosem pro miliony obyvatel EU, neboť posiluje propojení pracovního trhu a hospodářskou spolupráci. Aby byla tato mobilita spravedlivá a dlouhodobá, je třeba pravidelně dodržovat a plnit stanovené zásady.

Prostřednictvím organizované spolupráce a sdílení informací mezi členskými státy proto ELA podporuje účinné provádění předpisů o mobilitě pracovních sil. Organizuje iniciativy spolupráce, jako jsou inspekce práce, školení zaměstnanců na národní úrovni a monitorování přeshraniční mobility. Prostřednictvím sítě EURES podporuje spravedlivou mobilitu pracovníků v rámci EU tím, že poskytuje informace a podpůrné služby zaměstnancům i zaměstnavatelům, usnadňuje řešení přeshraničních pracovních sporů a spolupracuje na prevenci nehlášené práce.²⁴

²⁴ EUROPEAN LABOUR AUTHORITY. *About us* [online]. Bratislava: European Labour Authority, [cit. 2025-03-12]. Dostupné z: <https://www.ela.europa.eu/en/about-ela>.

3.3 Focal Point pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci

Národní kontaktní centrum Focal Point (FOP) je integrální součástí informační sítě BOZP v rámci Evropské unie a zaměřuje se na otázky týkající se bezpečnosti práce v kontextu České republiky. Jeho klíčovým posláním je zprostředkovávat sdílení informací o BOZP mezi jednotlivými státy EU a zároveň zajišťovat distribuci materiálů a dokumentů vydávaných Evropskou agenturou pro BOZP (EU-OSHA).²⁵

3.4 Mezinárodní asociace inspekce práce (IALI)

Mezinárodní profesní sdružení pro inspekci práce se nazývá Mezinárodní asociace inspekce práce (IALI). Od svého založení v roce 1972 se rozrostla na více než 100 členských organizací po celém světě.

IALI sdružuje kromě průmyslově vyspělých zemí také organizace z rozvojových zemí a zemí s přechodnou ekonomikou. Všechny usilují o stejný cíl, kterým je postupné prosazování lidské důstojnosti a humanity na pracovišti. IALI je nestranická organizace bez náboženských či politických vazeb. Jejím jediným cílem je podporovat pracovníky v oblasti BOZP na celém světě.

V rámci své činnosti nabízí IALI platformu pro sdílení odborných znalostí, praktických zkušeností a inovací v oblasti inspekce práce a souvisejících disciplín. Členské organizace se prostřednictvím této asociace pravidelně setkávají, aby diskutovaly aktuální výzvy a vývoj v oblasti pracovního práva, bezpečnosti práce a pracovních podmínek. Asociace tímto způsobem podporuje harmonizaci postupů inspekce práce a přispívá k jejich neustálému zlepšování.

Zvláštní důraz je kladen na pomoc rozvojovým zemím, které prostřednictvím spolupráce s IALI získávají přístup k nejnovějším poznatkům o výrobních technologiích, pracovních postupech, standardech bezpečnosti práce a způsobech ochrany zdraví zaměstnanců. IALI zároveň upozorňuje na nově vznikající rizika spojená s moderními pracovními metodami a napomáhá zavádět preventivní opatření, která těmto rizikům předcházejí. IALI stále více působí na regionální úrovni a vždy udržovala úzké vazby s Mezinárodním úřadem práce a dalšími organizacemi hostitelských zemí.

²⁵ ČESKÝ FOCAL POINT. Domů – *Focal Point*. In *Oficiální portál pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci v ČR* [online]. Praha: Výzkumný ústav bezpečnosti práce, [cit. 2025-03-12]. Dostupné z: <https://www.ceskyfocalpoint.cz/>.

IALI se každoročně snaží těchto cílů dosáhnout prostřednictvím různých iniciativ. Její akce se často zaměřují na otázky související s bezpečností a ochranou zdraví při práci, pracovními podmínkami a dalšími problémy inspektorů práce, jako je práce nezletilých a nelegální zaměstnávání.²⁶

Hlavním cílem je zlepšit celkový dopad a účinnost členských organizací posílením jejich profesionality ve všech aspektech inspekce práce. Organizace doufá, že prostřednictvím pořádání regionálních a mezinárodních konferencí a dalších odborných setkání podpoří sdílení znalostí a osvědčených postupů při dodržování pracovních zákonů a zajišťování spravedlivých pracovních podmínek.

Dalším důležitým aspektem činnosti sdružení je poskytování aktuálních informací o inspekci práce. Hlavním zdrojem těchto informací jsou oficiální internetové stránky Asociace, často vydávané bulletiny, odborné zprávy a další aktuální publikace. Kromě toho Asociace prostřednictvím vytváření regionálních sítí a projektů, které usnadňují výměnu zkušeností a zvyšují institucionální kapacitu inspekčních orgánů napříč státy, aktivně podporuje růst užší spolupráce mezi svými členy.²⁷

²⁶ INTERNATIONAL ASSOCIATION OF LABOUR INSPECTION. About. In *International Association of Labour Inspection* [online]. [cit. 2025-03-12]. Dostupné z: <https://www.iali-aiit.org/about/>

²⁷ INTERNATIONAL ASSOCIATION OF LABOUR INSPECTION. About. In *International Association of Labour Inspection* [online]. [cit. 2025-03-12]. Dostupné z: <https://www.iali-aiit.org/about/>

4 Právní úprava nelegálního zaměstnávání

Nelegální zaměstnávání je významným problémem pracovního trhu, který je regulován především zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zaměstnanosti“). Tento zákon stanovuje pravidla pro výkon závislé práce a vymezuje případy, kdy dochází k jejímu nelegálnímu výkonu. Podle § 5 písm. e) zákona o zaměstnanosti je nelegální prací jakákoli činnost vykonávaná formou závislé práce podle § 2 odst. 1 zákoníku práce, která se uskutečňuje mimo pracovněprávní vztah, pokud to jiné právní předpisy neumožňují, nebo je v rozporu s povolením k zaměstnání či pobytu.²⁸

Tento legislativní rámec se vztahuje nejen na české občany, ale také na zahraniční pracovníky. Pokud cizinec vykonává práci bez odpovídajícího povolení k zaměstnání, zaměstnanecké karty, modré karty či karty vnitropodnikového převedení, nebo pokud nemá platné povolení k pobytu, dochází k porušení zákona. V takových případech může být sankcionován jak zaměstnanec, tak zaměstnavatel, který nelegální práci umožnil.²⁹

Nelegální zaměstnávání s sebou nese negativní důsledky, včetně daňových úniků, zhoršení pracovních podmínek a konkurenčního znevýhodnění poctivých zaměstnavatelů. Z tohoto důvodu je oblast nelegální práce pod přísným dohledem kontrolních orgánů, zejména inspekce práce.

4.1 Práce vykonávaná mimo pracovněprávní vztah

Nelegální práce úzce souvisí s definicí závislé práce, kterou zákoník práce popisuje jako činnost vykonávanou ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti, jménem zaměstnavatele a podle jeho pokynů. Zákonná definice závislé práce byla významně upravena novelou zákoníku práce účinnou od 1. 1. 2012, která výslovně zakotvila znaky závislé práce a omezila možnost výkonu této práce mimo pracovněprávní vztah.³⁰ Aby byla tato

²⁸ *Kontrola podnikání bez chyb, pokut a penále: daňová kontrola, mzdová kontrola, povinnosti zaměstnavatele, inspektorát práce*. Český Těšín: Poradce s.r.o., 2018. 181-182 s. ISBN 978-80-7365-402-3

²⁹ DAŇEK, M. *Zaměstnávání cizinců na území České republiky*. 2. aktualizované vyd. Olomouc: Anag, 2020. 29 s. ISBN 978-80-7554-269-4.

³⁰ 11. ŠTEFKO, M. *Vymezení závislé a nelegální práce*. Praha, 2013. 87-88 s. ISBN 978-80-87146-72-9.

činnost legální, musí být vykonávána v pracovněprávním vztahu, například na základě pracovní smlouvy nebo dohody o pracovní činnosti.³¹

Od roku 2012 do problematiky nelegálního zaměstnávání spadá i tzv. švarcsystém – situace, kdy je pracovní poměr účelově nahrazen obchodní smlouvou, přestože práce vykazuje všechny znaky závislé činnosti. Tento model umožňuje zaměstnavatelům vyhnout se placení daní a odvodů na sociální a zdravotní pojištění, čímž dochází k obcházení zákonných povinností vůči státu i zaměstnancům.³²

Nelegální práce je považována za závažně společensky škodlivý jev, neboť přináší řadu negativních dopadů. Nejvýraznějším důsledkem je výpadek příjmů do veřejných rozpočtů – zaměstnavatelé se vyhýbají odvodům na daně, zdravotní a sociální pojištění, čímž oslabují systém financování zdravotnictví, důchodového zabezpečení a dalších veřejných služeb. Zároveň tím dochází k narušení spravedlivé hospodářské soutěže, protože nelegálně zaměstnávající subjekty získávají nepřiměřenou konkurenční výhodu vůči těm, kteří plní všechny zákonné povinnosti.³³

Inspekce práce posuzuje jednotlivé případy individuálně a má pravomoc uložit sankce jak zaměstnavateli, tak i osobám, které práci nelegálně vykonávají. V případě prokázání nelegální práce hrozí fyzické osobě pokuta až 100 000 Kč. Právnícké osoby nebo podnikatelé mohou čelit pokutě od 50 000 Kč až po 10 000 000 Kč v závislosti na rozsahu a závažnosti porušení.³⁴

4.2 Závislá práce cizinců bez povolení k zaměstnání

Cizinci, kteří chtějí legálně pracovat v České republice, musí mít platné povolení k zaměstnání, zaměstnaneckou kartu, modrou kartu nebo kartu vnitropodnikového převedení. Pokud cizinec tyto dokumenty nemá, jeho práce je považována za nelegální.

³¹ PICHRT, Jan a kol. *Agenturní zaměstnávání v komplexních souvislostech*. Praha: C. H. Beck, 2013. 6 s. ISBN 978-80-7400-481-0.

³² *Podnikáme bezpečně a ekonomicky bez chyb, pokut a penále*: zajištění dalších podmínek BOZP, ochrana zdraví, ochrana osobních údajů nově, inspekce práce, vnitřní předpisy, pracovní úrazy, záznamy o úrazech, odpady, obaly nově. Český Těšín: Poradce s.r.o., 2018. 229 s. ISBN 978-80-7365-398-9.

³³ STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. Nelegální práce [online]. Opava: SÚIP, [cit. 2025-03-12]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/oip10/nelegalni-prace/>

³⁴ *Podnikáme bezpečně a ekonomicky bez chyb, pokut a penále*: zajištění dalších podmínek BOZP, ochrana zdraví, ochrana osobních údajů nově, inspekce práce, vnitřní předpisy, pracovní úrazy, záznamy o úrazech, odpady, obaly nově. Český Těšín: Poradce s.r.o., 2018. 229 s. ISBN 978-80-7365-398-9.

Nelegální zaměstnávání cizinců má několik forem:³⁵

- **Práce bez platného pracovního povolení k zaměstnání** – cizinec nemá žádný dokument opravňující ho k výkonu práce.
- **Práce v rozporu s povolením** – cizinec má sice pracovní povolení, ale vykonává jiný druh práce, než na který bylo vydáno, nebo pracuje pro jiného zaměstnavatele.

Zaměstnavatelé, kteří nelegálně zaměstnávají cizince, mohou čelit pokutě od 50 000 Kč do 10 000 000 Kč. Cizinec sám může být pokutován částkou až 100 000 Kč, a navíc mu hrozí vyhoštění z České republiky.³⁶

Dalším důsledkem pro zaměstnavatele je ztráta důvěryhodnosti. Po dobu čtyř měsíců od odhalení nelegální práce nebude moci zaměstnávat další zahraniční pracovníky. Toto opatření má za cíl omezit nelegální zaměstnávání cizinců a zvýšit odpovědnost zaměstnavatelů.³⁷

Významné změny pro firmy i zaměstnance přináší novela 2025 zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce. Novela přísněji upravuje oblasti, jako je nelegální zaměstnávání a práce, přidává nové druhy sankcí a zvyšuje pravomoci inspektorů. Státní úřad inspekce práce by měl být v důsledku těchto změn lépe vybaven k regulaci, postihování a zastavení nelegálního pracovního chování. Níže jsou uvedeny hlavní změny, které novela zákona o inspekci práce přináší:

Rozhodnutí o přestupcích se zveřejňují na úřední desce – nově nabytá pravomoc Státního úřadu inspekce práce (SÚIP) umožňuje zveřejňovat rozhodnutí o přestupcích týkajících se nelegálního zaměstnávání a jiných závažných porušení právních předpisů. Zveřejnění může podpořit transparentnost a odradit případné pachatele přestupků.

Zaznamenávání kontrol bez vědomí kontrolovaných osob – pokud to vyžadují cíle kontroly, umožňuje úprava zákona o inspekci práce pořizovat zvukové a obrazové

³⁵ DAŇEK, M. *Zaměstnávání cizinců na území České republiky*. 2. aktualizované vyd. Olomouc: Anag, 2020. 64 s. ISBN 978-80-7554-269-4.

³⁶ *Kontrola podnikání bez chyb, pokut a penále: daňová kontrola, mzdová kontrola, povinnosti zaměstnavatele, inspektorát práce*. Český Těšín: Poradce s.r.o., 2018. 182 s. ISBN 978-80-7365-402-3

³⁷ DAŇEK, M. *Zaměstnávání cizinců na území České republiky*. 2. aktualizované vyd. Olomouc: Anag, 2020. 67-68 s. ISBN 978-80-7554-269-4.

záznamy bez souhlasu kontrolovaných osob. Tento nástroj by měl zvýšit účinnost boje proti nelegální práci a zlepšit možnosti dokazování.

Právo inspektorů nezahajovat řízení o porušení předpisů – inspektoři se nyní mohou rozhodnout, že nezahájí řízení o porušení předpisů v případě méně závažných přestupků, pokud byl splněn cíl inspekce. Tato volba je vhodná zejména v případech malého rozsahu, kdy je důležitější provést kontrolu rychle a účinně než zahájit zdlouhavé řízení.³⁸

4.3 Nelegální práce bez povolení k pobytu

V České republice je výkon práce cizincem bez platného oprávnění k pobytu považován za závažné porušení právních předpisů a zároveň za společensky škodlivý jev. Tento stav negativně ovlivňuje státní rozpočet, především z důvodu neodvádění daní a povinných odvodů, a zároveň narušuje férové podnikatelské prostředí. Nelegální zaměstnávání bez pobytového oprávnění znevýhodňuje poctivé zaměstnavatele.

Právní rámec této problematiky vymezuje zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Podle něj mohou cizinci pobývat na území ČR například na základě dlouhodobého víza, zaměstnanecké karty, modré karty nebo karty vnitropodnikově převedeného zaměstnance, které vydává Ministerstvo vnitra prostřednictvím Odboru azylové a migrační politiky.

Zaměstnavatel, který přesto zaměstná cizince bez platného pobytového oprávnění, nese odpovědnost nejen za porušení zákona, ale i za úhradu všech nákladů spojených se správním vyhoštěním dotyčné osoby. Mezi tyto náklady patří výdaje na ubytování, stravu, dopravu a další nezbytné výdaje spojené s návratem cizince do země původu.

Pokud cizinec tyto náklady ve stanovené lhůtě neuhradí a nejsou ani pokryty z finanční záruky, může být tato povinnost přenesena na jiné subjekty. Může se jednat například o osobu, která se k úhradě výdajů zavázala v pozvání ověřeném policií, výzkumnou organizaci, která hostila cizince jako výzkumného pracovníka, nebo osobu, která cizinci zprostředkovala zaměstnání bez příslušného povolení. Rovněž může být odpovědný zaměstnavatel, pokud byl pracovní poměr ukončen dříve, než vypršela platnost

³⁸ FORUM-MEDIA. *Novela zákona o inspekci práce 2025: Nové pravomoci kontrolorů, kontroly nelegální práce a přísnější sankce*. In: Forum Media [online]. 1. 11. 2024 [cit. 2025-04-07]. Dostupné z: <https://forum-media.cz/novela-zakona-o-inspekci-prace-2025-nove-pravomoci-kontroloru-kontroly-nelegalni-prace-a-prisnejsi-sankce/>

pobytového oprávnění, a cizinec po ztrátě oprávnění nevystoupal. Stejně tak může být odpovědným subjektem dopravce, který nesplnil povinnost dle zákona.³⁹

Závažným následkem pro zaměstnavatele, který byl sankcionován za umožnění nelegální práce bez platného pobytu, je také to, že po dobu čtyř měsíců od pravomocného uložení pokuty nemůže nabízet pracovní pozice do Centrální evidence volných pracovních míst obsaditelných držiteli zaměstnaneckých nebo modrých karet. To v praxi znamená, že mu nebude umožněno legálně zaměstnávat nové cizince, což může mít zásadní dopad na jeho personální kapacity, zejména v odvětvích, která jsou na zahraničních pracovnících závislá.⁴⁰

Výjimka z této povinnosti se vztahuje na případy, kdy zaměstnavatel prokáže, že dodržel všechny povinnosti podle platných právních předpisů a nemohl vědět, že cizinec předložil padělané nebo neplatné doklady. O tom, kdo, v jaké výši a lhůtě je povinen náklady uhradit, rozhoduje Policie České republiky nebo Ministerstvo vnitra. Toto rozhodnutí je konečné a nelze se proti němu odvolat.⁴¹

³⁹ ČESKO. Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999, o pobytu cizinců na území České republiky. In: Sbíрка zákonů České republiky. 1999, částka 102. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>. ISSN 1211-1244.

⁴⁰ DAŇEK, M. *Zaměstnávání cizinců na území České republiky*. 2. aktualizované vyd. Olomouc: Anag, 2020. 68-69 s. ISBN 978-80-7554-269-4.

⁴¹ MINISTERSTVO VNITRA. Zaměstnávání cizinců bez povolení k zaměstnání nebo bez platného oprávnění k pobytu [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2019 [cit. 2025-04-07]. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/zamestnavani-cizincu-bez-povoleni-k-zamestnani-nebo-bez-platneho-opravneni-k-pobytu.aspx>.

5 Kontrolní činnost nelegálního zaměstnávání

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů definuje pojem nelegální práce a stanoví povinnosti zaměstnavatelů a fyzických osob při výkonu zaměstnání. Tento zákon vymezuje, co se rozumí nelegálním zaměstnáváním, a stanoví povinnosti zaměstnavatelů i zaměstnanců. Zákon č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich nabízí další legislativní rámec, který upravuje sankce za porušení povinností v oblasti zaměstnanosti.⁴²

Na dodržování těchto zákonných požadavků dohlíží řada státních orgánů s jasně vymezenou působností. Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce kontrolují dodržování pracovněprávních předpisů, včetně legality zaměstnávání a plnění oznamovacích povinností zaměstnavatelů. Prověřují, zda zaměstnanci mají uzavřený platný pracovněprávní vztah a zda zaměstnavatel plní své povinnosti. Cizinecká policie kontroluje legální pobyt cizinců a soulad vykonávané práce s účelem jejich pobytu. Celní správa se podílí na kontrolních akcích, zejména z daňového a evidenčního hlediska. Úřady práce dohlíží na správné vedení evidence zaměstnanců a zákonné podmínky zaměstnávání, včetně nahlášení nástupů do zaměstnání. Tyto orgány často spolupracují při koordinovaných kontrolách zaměřených na odhalování nelegální práce a obcházení pracovněprávních předpisů.⁴³

Samostatná kontrola probíhá na místech, kam mají inspektoři povolen vstup na základě předložení průkazu nebo pověření ke kontrole a mohou získat požadované doklady k potvrzení pracovního poměru. Kopie dokladů o pracovněprávním vztahu musí mít zaměstnavatel k dispozici, a pokud zaměstnává cizince, musí být přeložen do češtiny.⁴⁴ Výjimkou je situace, kdy je zaměstnanec řádně přihlášen v evidenci České správy sociálního zabezpečení. Inspektoři kromě fyzické prohlídky zjišťují také informace z evidence České správy sociálního zabezpečení a úřadu práce, např. o začátku a konci zaměstnání, uchazečích o zaměstnání a zahraničních pracovnících.⁴⁵

Kontrolní orgány spolupracují s dalšími organizacemi za účelem efektivnějšího odhalování nelegálního zaměstnávání. Významnými partnery jsou Česká správa

⁴² MPSV. *Nelegální zaměstnávání*. In *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: MPSV, [cit. 2025-03-18]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/nelegalni-zamestnavani>.

⁴³ SOKOLA, R. *Jak se připravit na kontroly z úřadů*. Brno: Ofigo, 2020. 77 s. ISBN 978-80-907672-2-5.

⁴⁴ SOKOLA, R. *Jak se připravit na kontroly z úřadů*. Brno: Ofigo, 2020. 19-24 s. ISBN 978-80-907672-2-5

⁴⁵ TOMŠEJ, Jakub a kol. *Zaměstnávání cizinců v České republice*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. 96 s. ISBN 978-80-7598-648-1.

sociálního zabezpečení, Generální ředitelství cel a celní úřady, Policie ČR, zejména Služba cizinecké policie, Úřady práce ČR, Generální finanční ředitelství a živnostenské úřady. Případy týkající se porušení zákona mohou být řešeny rychleji a efektivněji díky této interinstitucionální spolupráci.⁴⁶

Při samostatné kontrole jsou kladeny požadavky na zaměstnavatele i zaměstnance. Každá fyzická osoba, která pracuje v zaměstnání, je povinna předložit průkaz totožnosti, jako je cestovní pas nebo občanský průkaz. Tyto dokumenty si mohou vyžádat inspektoři, kteří je pak mohou porovnat s evidovanými údaji.⁴⁷

Zaměstnavatelům, kteří toto pravidlo poruší, hrozí při opakovaném porušení přísné sankce a další administrativní dopady včetně zákazu činnosti. Zaměstnanci, kteří vykonávají práci nelegálně, přicházejí o nárok na řadu pracovních práv, jako je například nárok na dovolenou, mzdu, bezpečné pracovní podmínky či sociální zabezpečení, a zároveň se vystavují riziku postihu za přestupe. V případě cizinců může jít až o správní vyhoštění z území České republiky. V důsledku toho jsou pravidelné kontroly základní zbraní v boji proti nelegální práci a udržování důstojných pracovních podmínek.

⁴⁶ ARROWS ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ. *Následky nelegálního zaměstnávání cizinců*. In ARWS.cz – Novinky v ARROWS [online]. Praha: ARROWS, [cit. 2025-03-18]. Dostupné z: <https://www.arws.cz/novinky-v-arrows/nasledky-nelegalniho-zamestnavani-cizincu>.

⁴⁷ *Kontrola podnikání bez chyb, pokut a penále: daňová kontrola, mzdová kontrola, povinnosti zaměstnavatele, inspektorát práce*. Český Těšín: Poradce s.r.o., 2018. 175 s. ISBN 978-80-7365-402-3.

6 Právní úprava v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti

Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce patří mezi orgány inspekce práce, jejichž zřízení, působnost a činnost upravuje zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o inspekci práce“).⁴⁸ Hlavním úkolem těchto kontrolních orgánů je dohlížet na dodržování pracovněprávních předpisů a zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví při práci (BOZP).⁴⁹

Podle ustanovení § 3 odst. 1 písm. c) a d) zákona o inspekci práce je inspekce odpovědná zejména za kontrolu dodržování právních předpisů vztahujících se jak k bezpečnosti práce obecně, tak i k bezpečnému provozu technických zařízení, která mohou představovat zvýšené riziko ohrožení života a zdraví. Dále mají podle § 3 odst. 4 zákona o inspekci práce orgány inspekce práce kompetence plnit úkoly v rámci dalších zvláštních předpisů. Jedná se například o zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií s nebezpečnými chemickými látkami (§ 39), zákon č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích (§ 29), nebo zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek (§ 30 odst. 7).⁵⁰

Pro plnění těchto úkolů mají oblastní inspektoráty práce vytvořena specifická oddělení, která se specializují na detailní kontrolu v jednotlivých oblastech bezpečnosti práce. Hlavním cílem těchto oddělení je zajištění důsledného dodržování veškerých právních předpisů týkajících se BOZP a prevence pracovních úrazů a nemocí z povolání

Konkrétní oddělení oblastního inspektorátu práce se specializují na tyto oblasti:

1. Oddělení stavebnictví Specializuje se na kontrolu bezpečnosti práce na staveništích, dodržování bezpečnostních předpisů při stavebních a rekonstrukčních pracích, posuzování projektové dokumentace staveb a ověřování bezpečnostních opatření při stavebních činnostech.

⁴⁸ KIELER, P., STÁDNÍK, J. a ŠTEFKO, M. *Zákon o inspekci práce: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 3 s. ISBN 978-80-7552-324-2.

⁴⁹ ŠUBRT, B. a kol. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci*: podle právního stavu k 30. 4. 2007. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Olomouc: ANAG, 2007. 19-21 s. ISBN 978-80-7263-400-2.

⁵⁰ STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Kompetence v oblasti bezpečnosti práce*. In *Oficiální portál Státního úřadu inspekce práce* [online]. Opava: SÚIP, [cit. 2025-03-18]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/web/suip/kompetence-v-oblasti-bezpecnosti-prace>.

2. Oddělení plynových zařízení Zaměřuje se na dodržování pravidel bezpečného provozu, instalace a údržby plynových zařízení s cílem zabránit nehodám a závažným haváriím.
3. Oddělení tlakových zařízení Zajišťuje dohled nad provozem zařízení, která pracují pod tlakem, jako jsou kotle, tlakové nádoby a potrubní systémy. Dohlíží na pravidelné revize, technický stav zařízení a odbornou způsobilost jejich obsluhy.
4. Oddělení elektrických zařízení Inspektoři tohoto oddělení kontrolují bezpečnost elektrických instalací a zařízení, zvláště v prostředích s vyšším rizikem úrazu elektrickým proudem nebo požáru. Prověřují technický stav a odborné revize těchto zařízení.
5. Oddělení zdvihacích zařízení Kontroluje bezpečný provoz zdvihacích zařízení, jako jsou výtahy a jeřáby, včetně odborné způsobilosti obsluhy, pravidelných kontrol a revizí technického stavu.
6. Oddělení chemických látek Specializuje se na kontroly spojené s nakládáním chemických látek a směsí, aby zabránily závažným haváriím a ochránily zdraví pracovníků.⁵¹

Vyhrazená technická zařízení (VTZ) Inspektoráty práce kladou velký důraz na dohled nad tzv. vyhrazenými technickými zařízeními (VTZ), která představují specifickou kategorii zařízení se zvýšeným rizikem. VTZ podléhají pravidelným kontrolám a revizím podle zvláštních předpisů a zahrnují zejména:

- Tlaková zařízení (např. kotle, tlakové nádoby) – upravuje Nařízení vlády č. 192/2022 Sb., o vyhrazených tlakových zařízeních a požadavcích zajištění jejich bezpečnosti
- Elektrická zařízení (např. elektroinstalace ve specifických rizikových prostředích) – upravuje Nařízení vlády č. 194/2022 Sb., o požadavcích na odbornou způsobilost k výkonu činnosti na elektrických zařízeních a na odbornou způsobilost v elektrotechnice, dále zde spadá Nařízení vlády č. 190/2022 Sb., o

⁵¹ *Bezpečnost práce v kostce*: příručka SÚIP 2019. 1. vyd. Opava: Státní úřad inspekce práce, 2019. 35 s. ISBN 978-80-86333-23-6.

vyhrazených technických elektrických zařízeních a o podmínkách na zajištění jejich bezpečnosti.

- Plynová zařízení (např. rozvody a spotřebiče) – upravuje Nařízení vlády č. 191/2022 Sb., o vyhrazených technických plynových zařízeních a o požadavcích na zajištění jejich bezpečnosti.
- Zdvihací zařízení (např. jeřáby, výtahy) – upravuje Nařízení vlády č. 193/2022 Sb., o vyhrazených technických zdvihacích zařízeních a o požadavcích k zajištění jejich bezpečnosti.⁵²

Inspektoři oblastních inspektorátů mají oprávnění provádět detailní kontrolní činnost, vyžadovat odstranění zjištěných nedostatků, ukládat příslušné sankce a aktivně spolupracovat s provozovateli zařízení s cílem zvýšit celkovou bezpečnost na pracovištích. Působnost těchto orgánů je dále upřesněna v § 7 odst. 1 písm. c), d), e), f) bod 1., g) a h) zákona o inspekci práce a zahrnuje zaměstnavatele, zaměstnance, koordinátory bezpečnosti a ochrany zdraví na staveništích, fyzické a právnické osoby podnikající podle živnostenského zákona a osoby odpovědné za provádění stavebních prací.⁵³

⁵² ŠTURMA, M. *Provoz vyhrazených technických zařízení: Praktický výklad nových právních předpisů*. Praha: Grada, 2023. 5 s. ISBN 978-80-271-4515-7.

⁵³ STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Kompetence v oblasti bezpečnosti práce*. In *Oficiální portál Státního úřadu inspekce práce* [online]. Opava: SÚIP, [cit. 2025-03-18]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/web/suip/kompetence-v-oblasti-bezpecnosti-prace>.

7 Kontrolní činnost v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti

Bezpečnost práce na pracovišti kontrolují především Státní úřad inspekce práce a jeho oblastní inspektoráty práce, které provádějí svou kontrolní činnost v souladu s kontrolním řádem. Kontrolní činnost inspektorátu může být plánovaná, namátková nebo iniciovaná na základě podnětů ze strany zaměstnanců, veřejnosti či jiných institucí. Samotná kontrola zpravidla začíná úvodním setkáním s vedením organizace nebo se zástupcem odborně způsobilým v prevenci rizik. Někdy se k tomuto jednání připojí také zástupce odborové organizace, pokud na pracovišti působí. Na úvodním setkání se inspektoři seznámí s organizací, projednají základní cíle a průběh kontroly a zároveň posoudí dokumentaci BOZP, proškolení zaměstnanců a interní bezpečnostní předpisy.⁵⁴

Během kontroly se inspektoři detailně zabývají tím, zda zaměstnavatel řádně plní své povinnosti v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Kontroluje se například, zda zaměstnavatel pravidelně a dostatečně provádí školení zaměstnanců, zda pracovníci disponují potřebnými znalostmi o možných rizicích spojených s jejich pracovní činností, a zda mají k dispozici odpovídající osobní ochranné pracovní prostředky, které také správně používají. Důležitým aspektem kontroly je rovněž prověřování existence aktuální a správně vedené dokumentace BOZP, včetně pravidelného vyhodnocení rizik na pracovišti.⁵⁵

V této souvislosti hrají důležitou roli i tematicky zaměřené inspekční kampaně, které se orientují na specifická rizika nebo konkrétní odvětví a regiony. Tyto kampaně jsou často podpořeny veřejnou komunikací a mají tzv. multiplikační efekt, tedy i podniky, které nebyly přímo kontrolovány, přijímají preventivní opatření. Inspektoři si zároveň všímají, jak je bezpečnost práce řízena jako celek. Nejen formálně, ale i v praxi. Součástí kontrolního procesu je proto často i zpětná vazba zaměstnavatelům, která má nejen sankční, ale i poradenský charakter.⁵⁶

⁵⁴ SOKOLA, R. *Jak se připravit na kontroly z úřadů*. Brno: Ofigo, 2020. 76-82 s. ISBN 978-80-907672-2-5.

⁵⁵ *Podnikáme bezpečně a ekonomicky bez chyb, pokut a penále: zajištění dalších podmínek BOZP, ochrana zdraví, ochrana osobních údajů nově, inspekce práce, vnitřní předpisy, pracovní úrazy, záznamy o úrazech, odpady, obaly nově*. Český Těšín: Poradce s.r.o., 2018. 12-14 s. ISBN 978-80-7365-398-9.

⁵⁶ VON RICHTHOFEN, W. *Labour inspection: a guide to the profession* [online]. Geneva: International Labour Office, 2002. 252 s. ISBN 922-1127-10-9.

Inspektoři dále kontrolují, zda zaměstnavatel provádí pravidelné vyhodnocování rizik pracovních strojů a zařízení, což je klíčové pro prevenci vzniku pracovních úrazů a nemocí z povolání.⁵⁷ V rámci kontroly je rovněž věnována velká pozornost evidenci pracovních úrazů. Inspektoři ověřují, jakým způsobem zaměstnavatel zaznamenává úrazy v knize úrazů nebo na interních komunikačních platformách, jak přesně a úplně jsou vedeny záznamy o jednotlivých úrazech a zda je správně prováděno jejich šetření.⁵⁸

Zaměstnavatel má také zákonnou povinnost přijímat účinná opatření k předcházení pracovním úrazům a nemocem z povolání. Inspektoři proto při kontrolách sledují, jaká opatření byla realizována v reakci na zjištěné nedostatky nebo v souvislosti s minulými pracovními úrazy.⁵⁹ Dále inspektoři posuzují, zda zaměstnavatel dodržuje stanovené pracovní postupy, které mají zajistit bezpečné provádění pracovních činností v souladu se zákonem č. 309/2006 Sb.⁶⁰

V případě, že inspekce zjistí nedostatky či porušení bezpečnostních předpisů, má právo zaměstnavateli uložit odpovídající pokutu. Ve zvlášť závažných případech, kdy dojde k ohrožení zdraví nebo života zaměstnanců, může dojít i k trestněprávním důsledkům vůči odpovědným osobám. Nicméně primárním cílem kontrol není trestat, ale zejména přispět k nastavení efektivních opatření, které povedou ke zlepšení pracovních podmínek a zvýšení celkové bezpečnosti na pracovišti. Důležitou součástí kontroly je proto rovněž poskytnutí konzultací a doporučení zaměstnavatelům, jak mohou své interní procesy v oblasti BOZP dále zlepšit.

⁵⁷ JANÁKOVÁ, A. *Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*. 5. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 288 s. ISBN 978-80-7263-685-3.

⁵⁸ JANÁKOVÁ, A. *Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*. 5. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 56 s. ISBN 978-80-7263-685-3.

⁵⁹ GDPR: nový zákon – úplné znění; *Inspekce práce; Pedagogičtí pracovníci*. Český Těšín: Poradce, 2019. 138 s. Zákony do kapsy. ISBN 978-80-7365-424-5.

⁶⁰ *Bezpečnost práce v kostce*: příručka SÚIP 2019. 1. vyd. Opava: Státní úřad inspekce práce, 2019. 5 s. ISBN 978-80-86333-23-6.

8 Praktická část – Statistické vyhodnocení a analýza efektivity

Tato část práce se zaměřuje na kontrolní činnost Oblastního inspektorátu práce pro Plzeňský a Karlovarský kraj v oblasti nelegálního zaměstnávání a bezpečnosti práce (BOZP) v letech 2019–2024. Cílem je zhodnotit počet provedených kontrol, odhalených nelegálně pracujících osob a vývoj sankcí.

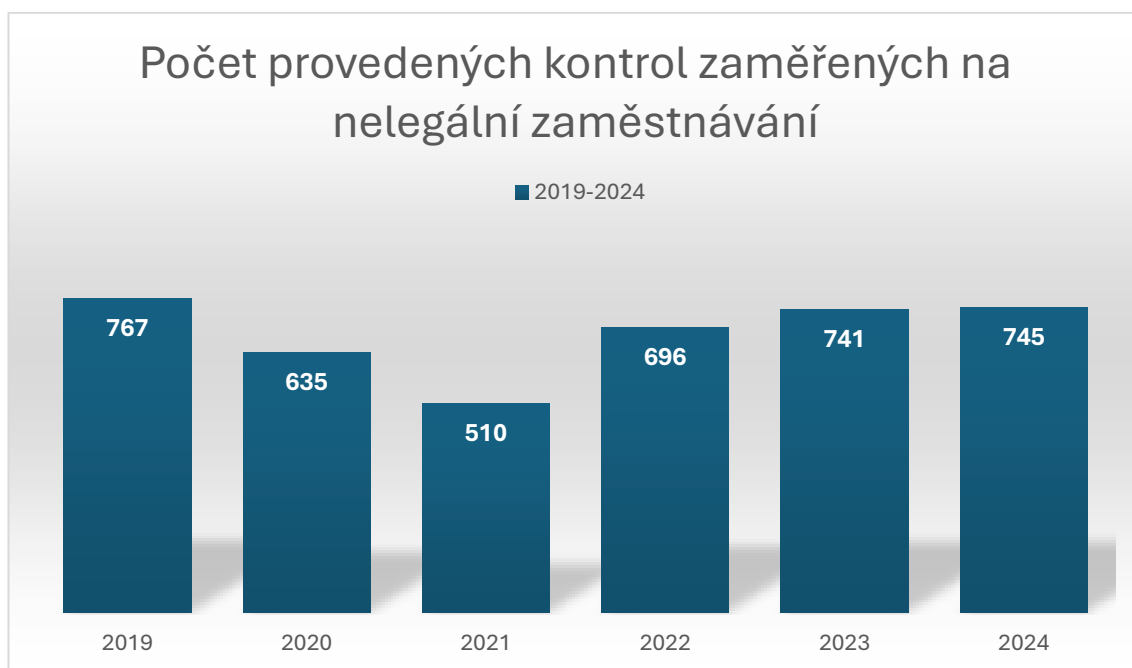
Analýza sleduje, jak se kontrolní činnost vyvíjela v čase a jaké faktory ji ovlivňovaly. Zaměřuje se na tři hlavní skupiny pracovníků – občany České republiky, občany Evropské unie a cizince ze třetích zemí. Důležitou součástí je také sledování vývoje pokut a dalších opatření.

Pro přehlednost jsou data zpracována do tabulek a grafů, které ukazují trendy v jednotlivých letech. Výsledky poskytují ucelený pohled na efektivitu kontrol a jejich dopad na nelegální zaměstnávání v Plzeňském a Karlovarském kraji.

Na závěr praktické části budou navržena doporučení pro zlepšení kontrolní činnosti a opatření, která by mohla pomoci snížit výskyt nelegálního zaměstnávání.

8.1 Statistické údaje o počtech kontrol, zjištěných pochybeních a sankcích za poslední roky

Vývoj počtu kontrol v oblasti nelegálního zaměstnávání v letech 2019–2024

Tabulka 1 Počet kontrol nelegálního zaměstnávání⁶¹

Na grafu 1 můžeme vidět vývoj počtu provedených kontrol zaměřených na nelegální zaměstnávání v Plzeňském a Karlovarském kraji v letech 2019–2024. Celkový počet kontrol se v tomto období pohyboval mezi 510 a 767 inspekcemi ročně, přičemž docházelo k výrazným výkyvům.

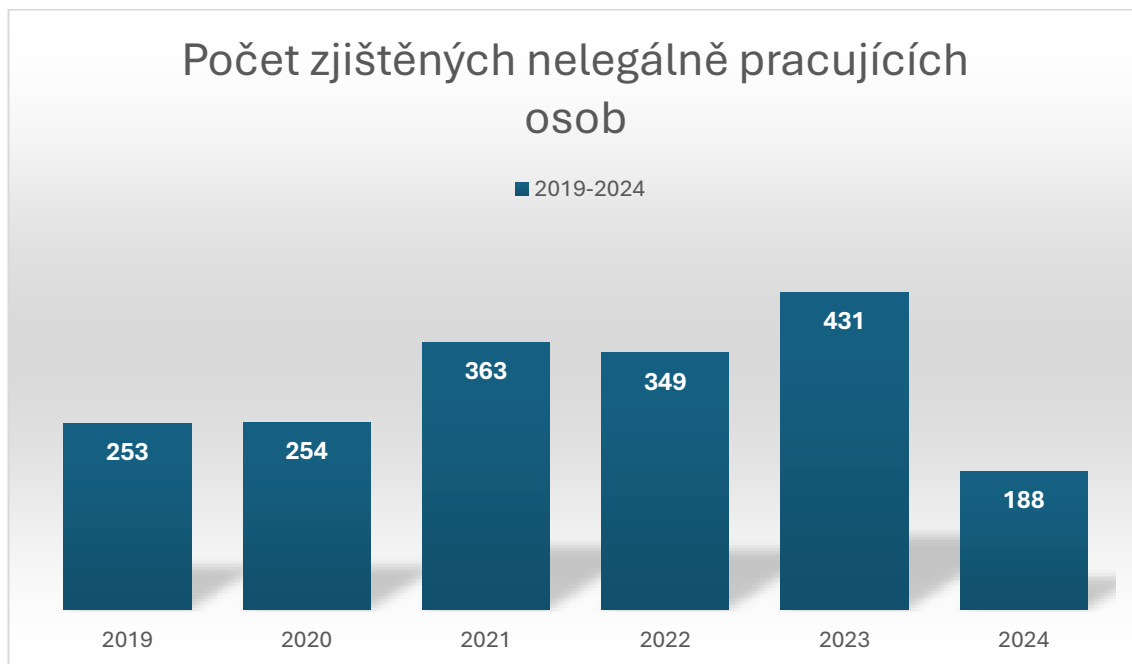
V roce 2019 bylo provedeno 767 kontrol, což představovalo relativně vysoký počet inspekci. V roce 2020 došlo k poklesu na 635 kontrol, což lze přičíst pandemii COVID-19 a s tím souvisejícím omezením kontrolní činnosti. Tento trend pokračoval i v roce 2021, kdy bylo zaznamenáno pouze 510 kontrol, což představuje nejnižší počet za celé sledované období.

Od roku 2022 začal počet kontrol opět růst. V tomto roce bylo provedeno 696 kontrol, což znamenalo výrazné navýšení oproti roku 2021. V roce 2023 se počet kontrol zvýšil na 741 a v roce 2024 dosáhl hodnoty 745, což představuje nejvyšší počet kontrol v daném období.

Celkově lze pozorovat trend poklesu kontrol během let 2020 a 2021, pravděpodobně v důsledku pandemických opatření a omezených kapacit inspektorátů. Od roku 2022 dochází ke stabilnímu růstu počtu kontrol, což naznačuje zvýšený důraz na odhalování nelegálního zaměstnávání a intenzivnější kontrolní činnost v posledních letech.

⁶¹ Vlastní zpracování na základě získané analýzy činnosti interního systému SUIP

Vývoj počtu zjištěných nelegálně pracujících osob v Plzeňském a Karlovarském kraji (2019–2024)

Tabulka 2 Počet zjištěných nelegálně pracujících osob⁶²

Na grafu 2 můžeme vidět vývoj počtu zjištěných nelegálně pracujících osob v Plzeňském a Karlovarském kraji mezi lety 2019 a 2024. Celkový počet odhalených případů se v tomto období pohyboval mezi 188 a 431 osobami ročně, přičemž docházelo k výrazným výkyvům.

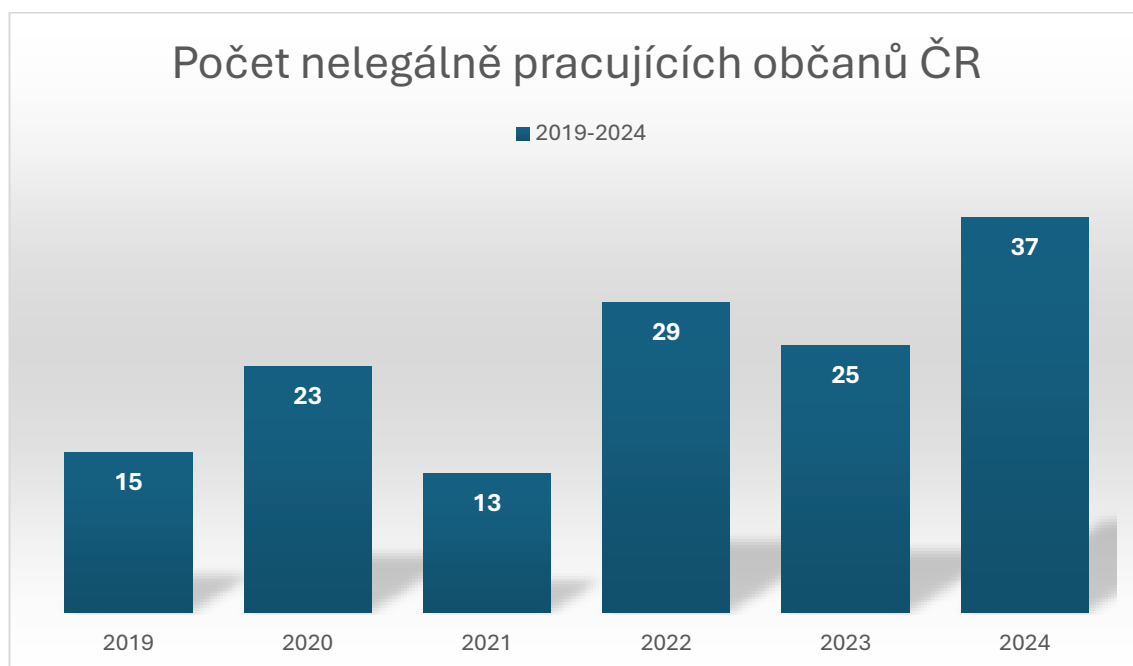
V roce 2019 bylo zjištěno 253 nelegálně pracujících osob. Následující rok 2020 zaznamenal mírný nárůst na 254 osob, přestože počet kontrol klesl. V roce 2021 došlo k největšímu nárůstu na 363 zjištěných případů, což bylo nejvíce za sledované období. Tento výrazný nárůst může souviset s efektivnějším zaměřením kontrolních orgánů na rizikové oblasti.

V roce 2022 byl počet zjištěných případů mírně nižší, a to 349 osob. Rok 2023 zaznamenal další nárůst na 431 osob, což bylo nejvyšší číslo v analyzovaném období. Oproti tomu rok 2024 přinesl výrazný pokles na 188 případů, což bylo nejnižší číslo za sledované období.

⁶² Vlastní zpracování na základě získané analýzy činnosti interního systému SUIP

Z čísel lze vyvodit, že i když počet kontrol v posledních letech rostl, počet odhalených nelegálně pracujících osob v roce 2024 výrazně poklesl. To může naznačovat vyšší efektivitu preventivních opatření, větší povědomí zaměstnavatelů o důsledcích nelegálního zaměstnávání nebo přesun nelegální práce do méně sledovaných oblastí. Dalším významným faktorem mohlo být také prodloužení dočasné ochrany pro občany Ukrajiny, kteří tak mohli v České republice legálně pracovat bez nutnosti pracovního povolení, což snížilo pravděpodobnost jejich zařazení mezi nelegálně pracující osoby. Tento status jim umožňuje volný přístup na trh práce, což se v praxi odrazilo i na vývoji statistik v oblasti nelegálního zaměstnávání.

Vývoj počtu nelegálně pracujících občanů ČR v Plzeňském a Karlovarském kraji (2019–2024)

Tabulka 3 Počet nelegálně pracujících občanů ČR⁶³

Graf 3 zobrazuje počet nelegálně pracujících občanů ČR v Plzeňském a Karlovarském kraji v období 2019–2024. Během těchto let se hodnoty pohybovaly mezi 13 a 37 osobami ročně, přičemž v některých letech docházelo k výraznějším výkyvům.

V roce 2019 bylo odhaleno 15 případů nelegální práce mezi občany ČR. O rok později, v roce 2020, došlo k nárůstu na 23 případů, což mohlo být způsobeno ekonomickými dopady pandemie COVID-19, které přiměly některé pracovníky k práci

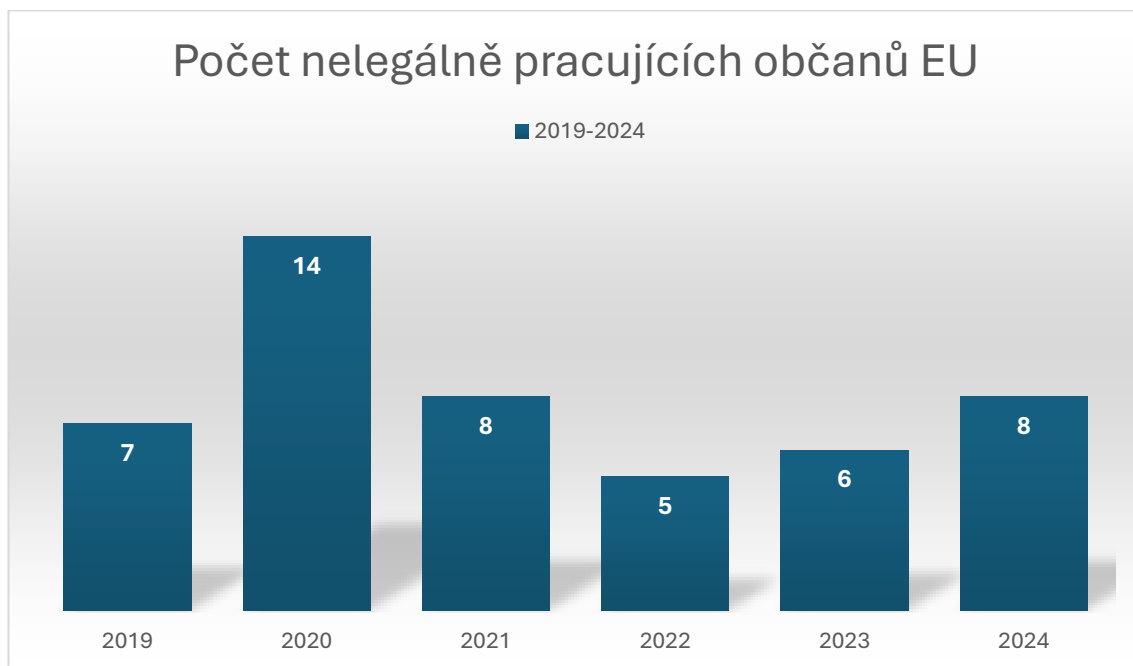
⁶³ Vlastní zpracování na základě získané analýzy činnosti interního systému SUIP

mimo legální rámec. Následující rok 2021 naopak zaznamenal pokles na 13 případů, což představovalo nejnižší hodnotu za sledované období.

V roce 2022 se situace výrazně změnila a počet zjištěných případů vzrostl na 29, což mohlo být důsledkem intenzivnějších kontrol nebo změn na trhu práce. Oproti tomu rok 2023 přinesl mírný pokles na 25 osob, což naznačovalo určitou stabilizaci v oblasti nelegálního zaměstnávání občanů ČR. Nejvýraznější změna přišla v roce 2024, kdy počet nelegálně pracujících občanů ČR vzrostl na 37, což bylo nejvyšší číslo za celé analyzované období.

Tento vývoj naznačuje, že nelegální zaměstnávání občanů ČR není konstantní a podléhá různým vnějším vlivům, jako jsou ekonomické podmínky, zpřísnění kontrol či změny v legislativě. Rostoucí počet případů v roce 2024 by mohl signalizovat potřebu cílenějších opatření k prevenci nelegální práce mezi českými občany.

Vývoj počtu nelegálně pracujících občanů EU v Plzeňském a Karlovarském kraji (2019–2024)

Tabulka 4 Počet nelegálně pracujících občanů EU⁶⁴

Graf 4 ilustruje počet nelegálně pracujících občanů EU v Plzeňském a Karlovarském kraji v období 2019–2024. V porovnání s ostatními skupinami byl počet těchto případů nižší, přesto se v průběhu let měnil.

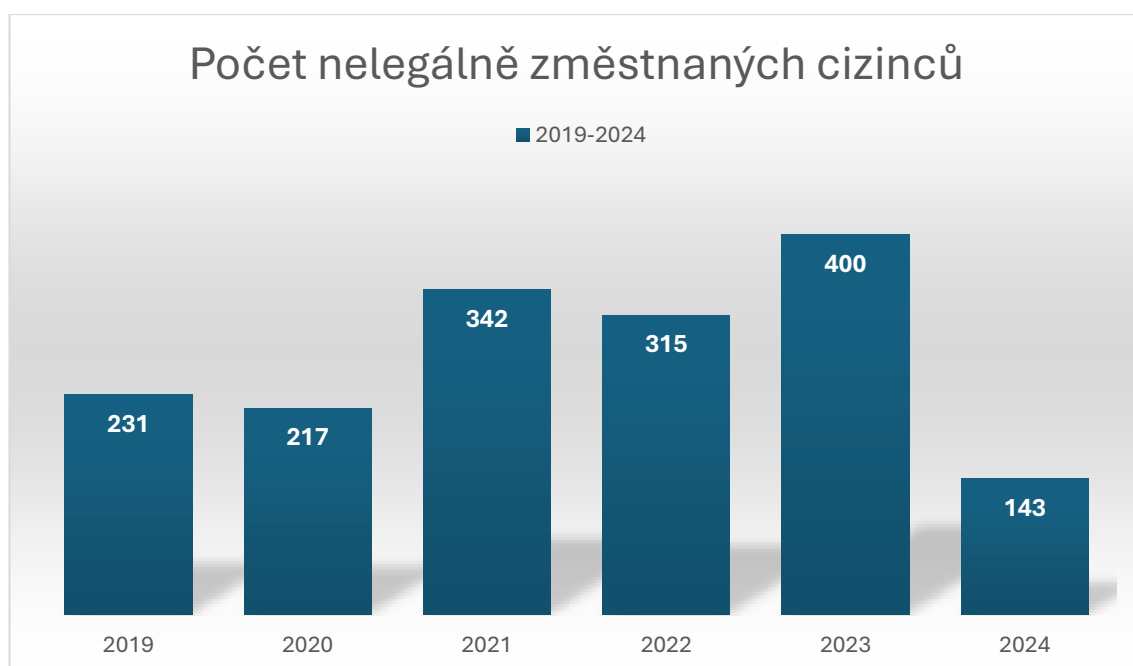
⁶⁴ Vlastní zpracování na základě získané analýzy činnosti interního systému SUIP

V roce 2019 bylo zjištěno 7 nelegálně zaměstnaných občanů EU. O rok později, v roce 2020, se tento počet zdvojnásobil na 14, což představovalo nejvyšší hodnotu v analyzovaném období. Tento nárůst mohl být ovlivněn změnami na trhu práce v důsledku pandemie COVID-19, které vedly k většímu pohybu pracovníků mezi zeměmi EU a možným porušením pracovněprávních předpisů.

Rok 2021 přinesl pokles na 8 případů, což naznačovalo návrat k nižším hodnotám. Tento trend pokračoval i v roce 2022, kdy bylo zjištěno pouze 5 nelegálně pracujících občanů EU, což bylo nejnižší číslo za celé sledované období. V následujícím roce 2023 se počet mírně zvýšil na 6 osob, což ukazuje na stabilizaci v oblasti nelegálního zaměstnávání této skupiny pracovníků.

V roce 2024 došlo k dalšímu mírnému nárůstu na 8 případů, což je stejný počet jako v roce 2021. Tento vývoj naznačuje, že nelegální zaměstnávání občanů EU v regionu zůstává relativně omezené, ale nelze jej zcela eliminovat. Kolísání hodnot v jednotlivých letech poukazuje na to, že nelegální práce občanů EU může být ovlivněna nejen kontrolní činností, ale také ekonomickými faktory a dostupností legálních pracovních příležitostí.

Vývoj počtu nelegálně pracujících cizinců v Plzeňském a Karlovarském kraji (2019–2024)

Graf 5 zachycuje počet nelegálně zaměstnaných cizinců v Plzeňském a Karlovarském kraji v období 2019–2024. Tato skupina tvořila největší podíl mezi nelegálně pracujícími osobami v regionu a její vývoj ukazuje značné výkyvy v průběhu let.

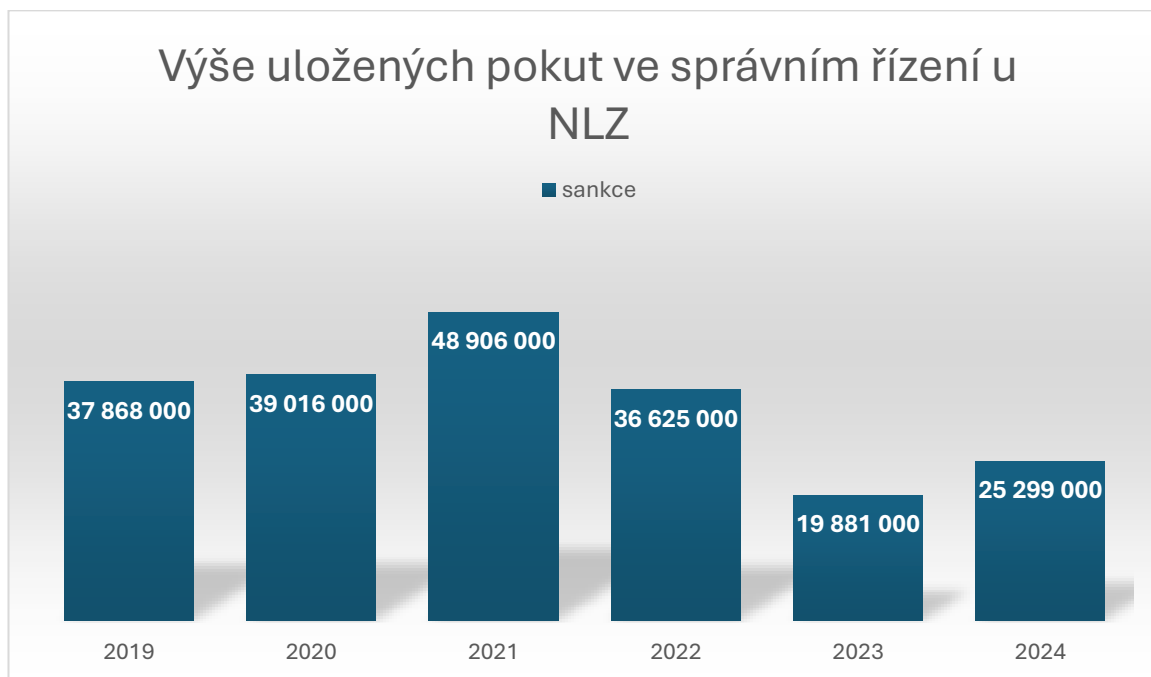
V roce 2019 bylo zjištěno 231 nelegálně pracujících cizinců. V roce 2020 tento počet klesl na 217, což mohlo být ovlivněno pandemickými opatřeními, omezením pohybu pracovníků a snížením ekonomické aktivity. Naopak rok 2021 zaznamenal výrazný nárůst na 342 případů, což bylo nejvyšší číslo od roku 2019. Tento nárůst mohl souviset s obnovením ekonomických aktivit a větší potřebou pracovní síly v některých odvětvích.

V roce 2022 došlo k mírnému poklesu na 315 nelegálně zaměstnaných cizinců. Tento trend mohl být důsledkem intenzivnější kontrolní činnosti a přísnějšího dohledu nad zaměstnáváním zahraničních pracovníků. Oproti tomu rok 2023 zaznamenal prudký nárůst na 400 případů, což bylo nejvyšší číslo za celé sledované období. Tento nárůst mohl být ovlivněn vyšší poptávkou po pracovní síle v některých odvětvích, kde docházelo k častějšímu využívání nelegálních pracovních sil.

V roce 2024 však došlo k dramatickému poklesu na 143 případů, což je nejnižší hodnota za celé sledované období. Tento pokles může být důsledkem zlepšené legislativní kontroly, efektivnějších opatření proti nelegálnímu zaměstnávání nebo změn v migrační politice. Z dostupných dat lze usuzovat, že ačkoliv počet nelegálně zaměstnaných cizinců v některých letech prudce rostl, dlouhodobý trend naznačuje postupné snižování této problematiky.

⁶⁵ Vlastní zpracování na základě získané analýzy činnosti interního systému SUIP

Vývoj sankcí za nelegální práci

Tabulka 6 Výše uložených sankcí⁶⁶

Graf 6 zachycuje vývoj celkové výše pokut uložených ve správním řízení za nelegální zaměstnávání v Plzeňském a Karlovarském kraji v období let 2019–2024. Z uvedených dat je patrné, že částky pokut se v jednotlivých letech výrazně měnily.

V roce 2019 dosáhla celková výše uložených pokut částky 37 868 000 Kč. V roce 2020 došlo k mírnému nárůstu na 39 016 000 Kč. Tento nárůst mohl souviset se zvýšenou kontrolní aktivitou, a to navzdory pandemii COVID-19, která omezila počet provedených kontrol.

Rok 2021 zaznamenal nejvyšší hodnotu v celém sledovaném období, a to 48 906 000 Kč. Tento výrazný nárůst souvisel s vysokým počtem zjištěných případů nelegálního zaměstnávání, zejména cizinců. Následující rok 2022 přinesl pokles na 36 625 000 Kč, což odpovídalo snížení počtu nelegálně pracujících osob.

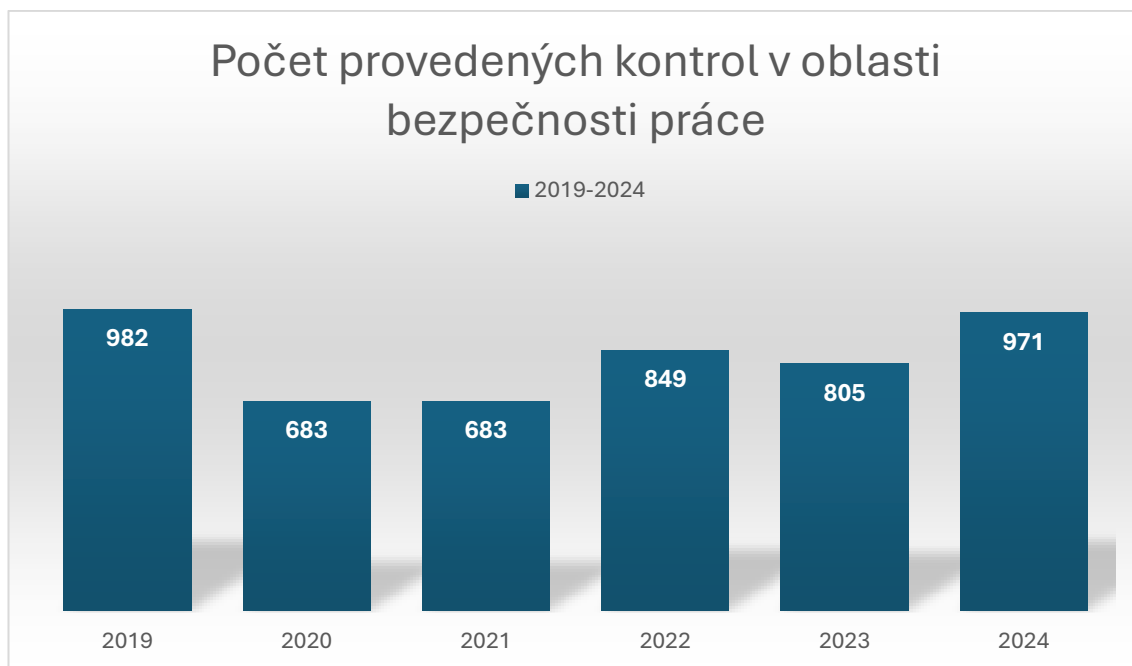
V roce 2023 došlo k dalšímu poklesu na 19 881 000 Kč, což bylo výrazně méně než v předchozích letech. Tento pokles mohl být způsoben nejen menším počtem zjištěných případů, ale i změnou politiky ukládání sankcí. V roce 2024 výše pokut mírně vzrostla na

⁶⁶ Vlastní zpracování na základě získané analýzy činnosti interního systému SUIP

25 299 000 Kč, což mohlo být důsledkem cílenějšího zaměření kontrol a opětovného důrazu na dodržování pracovněprávních předpisů.

Celkově lze říct, že vývoj výše pokut vykazuje výrazné kolísání, které je ovlivněno jak počtem provedených kontrol, závažností a rozsahem zjištěných nedostatků, tak přístupem inspekčních orgánů k ukládání sankcí v jednotlivých letech.

Vývoj počtu kontrol v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP)

Tabulka 7 Počet provedených kontrol v oblasti bezpečnosti práce⁶⁷

Graf 7 znázorňuje počet provedených kontrol v oblasti bezpečnosti práce (BOZP) v Plzeňském a Karlovarském kraji v období let 2019–2024. Z dat je patrné, že počet těchto kontrol v jednotlivých letech kolísal.

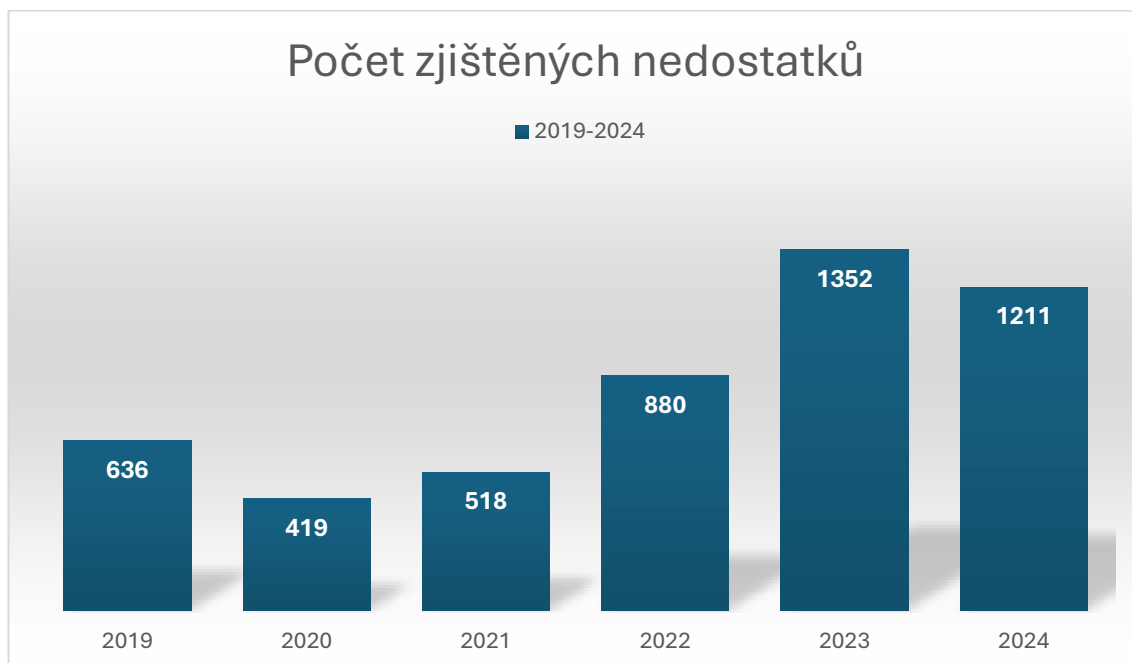
V roce 2019 bylo provedeno celkem 982 kontrol, což představovalo nejvyšší počet inspekcí za celé sledované období. V následujícím roce 2020 došlo k poklesu na 683 kontrol, přičemž stejný počet byl zaznamenán také v roce 2021. Tento pokles byl pravděpodobně způsoben omezeními spojenými s pandemií COVID-19, která měla vliv na provádění kontrolní činnosti.

⁶⁷ Vlastní zpracování na základě získané analýzy činnosti interního systému SUIP

V roce 2022 se počet kontrol zvýšil na 849, což naznačuje opětovný nárůst kontrolní aktivity. V roce 2023 byl počet kontrol mírně nižší, konkrétně 805 kontrol, nicméně stále vyšší než v letech 2020 a 2021.

Rok 2024 zaznamenal opětovný nárůst počtu provedených kontrol na 971, což je druhý nejvyšší počet v rámci analyzovaného období. Tento vývoj ukazuje na snahu kontrolních orgánů navrátit se k úrovni inspekcí před pandemií a zaměřit se na dodržování bezpečnostních předpisů na pracovištích.

Vývoj počtu zjištěných nedostatků v oblasti bezpečnosti práce (2019–2024)

Tabulka 8 Počet nedostatků v oblasti bezpečnosti práce⁶⁸

Graf 8 znázorňuje vývoj počtu zjištěných nedostatků v oblasti bezpečnosti práce (BOZP) v Plzeňském a Karlovarském kraji v období let 2019–2024. Z dat je patrné, že počet těchto nedostatků výrazně kolísá, přičemž v posledních letech došlo k nárůstu.

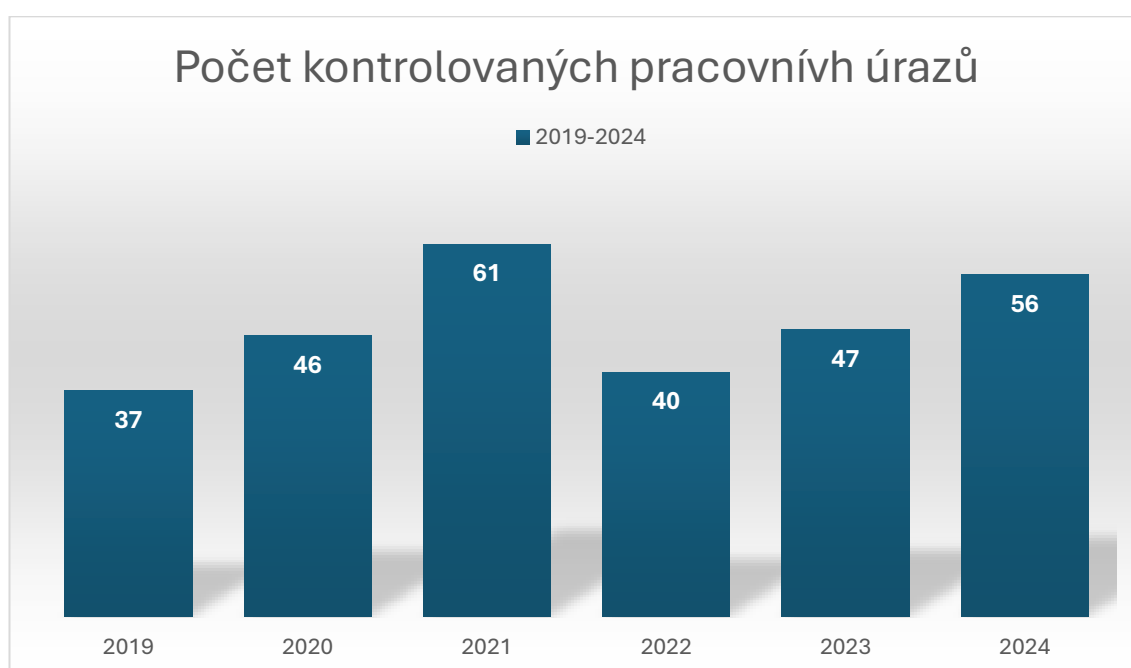
V roce 2019 bylo zjištěno celkem 636 nedostatků. O rok později, v roce 2020, poklesl jejich počet na 419, což pravděpodobně souviselo s omezením kontrolní činnosti kvůli pandemii COVID-19. V roce 2021 došlo k mírnému nárůstu na 518 případů, což ukazuje na postupné obnovení kontrolní aktivity.

⁶⁸ Vlastní zpracování na základě získané analýzy činnosti interního systému SUIP

Výraznější změna nastala v roce 2022, kdy počet zjištěných nedostatků vzrostl na 880. Tento trend pokračoval i v roce 2023, kdy bylo zaznamenáno 1 352 nedostatků, což představuje nejvyšší hodnotu v analyzovaném období. V roce 2024 byl počet zjištěných nedostatků mírně nižší, konkrétně 1 211, ale stále výrazně vyšší než v předchozích letech.

Tento vývoj naznačuje, že s rostoucím počtem provedených kontrol došlo také ke zvýšenému počtu odhalených nedostatků v oblasti bezpečnosti práce. Zároveň může odrážet i větší důraz kladený na dodržování předpisů BOZP a intenzivnější kontrolní činnost v posledních letech.

Vývoj počtu kontrolovaných pracovních úrazů (2019–2024)

Tabulka 9 Počet pracovních úrazů⁶⁹

Graf 9 zobrazuje počet kontrolovaných pracovních úrazů v Plzeňském a Karlovarském kraji za období let 2019–2024. Tento ukazatel přináší pohled na rozsah inspekční činnosti v oblasti vyšetřování pracovních úrazů.

V roce 2019 bylo kontrolováno celkem 37 pracovních úrazů. V roce 2020 došlo k nárůstu na 46 případů, což může souviset s návratem zaměstnanců do práce po první vlně pandemie COVID-19 a možnými nedostatky v zajištění bezpečnosti práce. Rok 2021

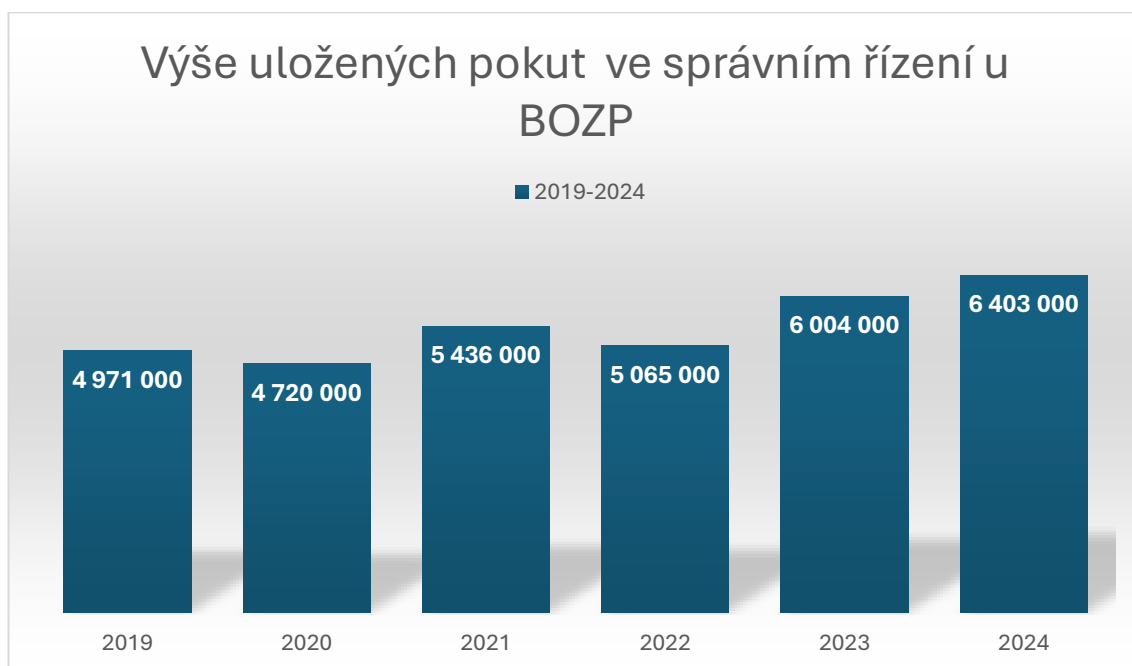
⁶⁹ Vlastní zpracování na základě získané analýzy činnosti interního systému SUIP

zaznamenal další nárůst na 61 kontrolovaných pracovních úrazů, což bylo nejvyšší číslo v celém sledovaném období.

V roce 2022 se počet kontrolovaných úrazů snížil na 40 případů, avšak tento pokles nebyl dlouhodobý. V roce 2023 došlo k mírnému zvýšení na 47 případů a v roce 2024 byl zaznamenán další nárůst na 56 kontrolovaných pracovních úrazů.

Celkově lze pozorovat kolísavý trend, kdy se počet kontrolovaných pracovních úrazů v posledních letech drží na vyšší úrovni oproti počátečnímu roku sledovaného období. Tento vývoj může naznačovat zvýšenou pozornost věnovanou bezpečnosti práce a důslednější kontrolu pracovních podmínek, zejména v odvětvích s vyšším rizikem úrazovosti.

Vývoj výše uložených pokut ve správním řízení v oblasti BOZP (2019–2024)

Tabulka 10 Výše uložených sankcí⁷⁰

Graf 10 zachycuje vývoj výše pokut uložených ve správním řízení za porušení předpisů bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) v Plzeňském a Karlovarském kraji v období let 2019–2024. Výše uložených sankcí se v jednotlivých letech mírně měnila, přičemž v posledních letech vykazuje rostoucí tendenci.

V roce 2019 činila celková výše uložených pokut 4 971 000 Kč. V roce 2020 došlo k mírnému poklesu na 4 720 000 Kč, což mohlo souviset s omezenou kontrolní činností během pandemie COVID-19. V roce 2021 byl zaznamenán nárůst pokut na 5 436 000 Kč, což reflektovalo zvýšený počet kontrolovaných nedostatků v oblasti BOZP.

Rok 2022 přinesl mírný pokles na 5 065 000 Kč. V následujících letech však výše sankcí opět vzrostla. V roce 2023 bylo uloženo pokut v celkové hodnotě 6 004 000 Kč, a v roce 2024 došlo k dalšímu navýšení na 6 403 000 Kč, což je nejvyšší částka za celé sledované období.

Tento vývoj ukazuje, že kontrolní orgány postupně zvyšují důraz na dodržování bezpečnostních předpisů a přistupují k přísnějším postihům v případě zjištění nedostatků.

⁷⁰ Vlastní zpracování na základě získané analýzy činnosti interního systému SUIP

Rostoucí výše pokut reflektuje snahu motivovat zaměstnavatele k důslednému zajištění bezpečných pracovních podmínek.

8.2 Analýza efektivity preventivních opatření a úspěšnosti inspektorátu v oblasti nelegální práce i bezpečnosti práce

Tato část praktické části se zaměřuje na vyhodnocení účinnosti opatření přijatých Oblastním inspektorátem práce pro Plzeňský a Karlovarský kraj v boji proti nelegálnímu zaměstnávání a při zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP). Analyzovány jsou nejen výsledky samotné kontrolní činnosti, ale také efektivita preventivních opatření, která inspektorát v daném období uplatňoval. Cílem této analýzy je zhodnotit, jak účinně inspektorát reaguje na nejčastější problémy v oblasti pracovního trhu, jakou měrou se daří předcházet nelegálním praktikám a jak inspekční činnost přispívá ke zlepšování bezpečnostních standardů na pracovištích.

Zároveň je v této kapitole věnována pozornost také sankční politice inspektorátu a dalším nástrojům, které slouží k posílení prevence a osvěty mezi zaměstnavateli i zaměstnanci. Výsledky analýzy poskytují ucelený pohled na úroveň efektivity kontrol a preventivních opatření a umožňují navrhnout možná doporučení pro zvýšení účinnosti těchto činností do budoucna.

8.2.1 Efektivita kontrolní činnosti v oblasti nelegálního zaměstnávání

Analýza vývoje kontrolní činnosti OIP ukazuje, že inspektorát klade silný důraz na systematické a pravidelné kontroly zaměřené na nelegální zaměstnávání. V průběhu let sledovaného období počet provedených kontrol vykazoval určité výkyvy. Výrazný pokles počtu kontrol byl zaznamenán v roce 2021, což bylo pravděpodobně ovlivněno přetrvávající pandemií COVID-19, která omezila kapacitu inspektorátu. Od roku 2022 se však situace stabilizovala a počet kontrol začal opět narůstat, což poukazuje na intenzivnější snahu OIP o odhalování nelegální práce.

Dlouhodobě nejvýznamnější problém představuje nelegální zaměstnávání cizinců. Z analýzy vyplynulo, že právě cizinci tvoří největší podíl zjištěných nelegálních pracovníků. Výrazné nárůsty případů nelegálního zaměstnávání cizinců byly zaznamenány především v letech 2021 a 2023, což může souviset mimo jiné s ekonomickým oživením po pandemii a zvýšenou poptávkou po zahraniční pracovní síle. Naproti tomu počty nelegálně pracujících občanů ČR a EU byly v analyzovaném období spíše kolísavé, s mírným zvýšením v roce 2024.

Efektivita kontrolní činnosti je rovněž vyhodnocována na základě vývoje výše uložených pokut ve správním řízení. Nejvyšší objem sankcí, který dosáhl téměř 49 milionů Kč, byl zaznamenán v roce 2021. V následujících letech se výše uložených pokut postupně snižovala, přičemž nejnižší částka byla zaznamenána v roce 2023. V roce 2024 došlo k mírnému zvýšení, což ukazuje na zpřísnění sankční politiky jako reakci na přetrvávající porušování pracovněprávních předpisů.

Kontrolní činnost OIP je cíleně zaměřena na nejčastější a nejzávažnější formy nelegální práce. Nejvíce kontrol se věnuje odhalování zaměstnávání cizinců bez příslušných povolení, nedovolenému agenturnímu zaměstnávání a tzv. švarcsystému, kdy jsou pracovníci zaměstnáváni na živnostenský list místo řádného pracovního poměru. Tento způsob obcházení zákona vede nejen ke snižování odvodů na sociální a zdravotní pojištění, ale také k výrazně nižší ochraně práv zaměstnanců.

Preventivní opatření, jako je osvěta zaměstnavatelů a zaměstnanců, spolupráce s Policií ČR, Celní správou a Úřady práce, jsou nezbytnými nástroji v boji proti nelegální práci. Efektivní spolupráce a koordinace těchto institucí přispívá k rychlejšímu odhalení a účinnějšímu postihování nelegálních praktik.

Zvláštní situací, která významně ovlivnila trh práce, byla válka na Ukrajině započatá v roce 2022. Ta způsobila značný příliv pracovníků z Ukrajiny do České republiky, což představovalo zvýšené riziko nelegálního zaměstnávání. Inspektorát musel na tuto situaci reagovat posílením kontrol a intenzivnější osvětou směřovanou, jak k zaměstnavatelům, tak i k nově přichozím pracovníkům.

I přes veškerá opatření a posílené kontroly zůstává problém nelegálního zaměstnávání stále aktuální. To poukazuje na potřebu pokračovat v dalším zdokonalování kontrolních metod, posilování preventivních a osvětových aktivit a průběžném přizpůsobování kontrolní činnosti aktuálním podmínkám a výzvám na trhu práce.

8.2.2 Efektivita opatření v oblasti BOZP

V oblasti bezpečnosti práce je zřejmé, že Oblastní inspektorát práce pro Plzeňský a Karlovarský kraj kontinuálně posiluje svou kontrolní činnost. Zvýšená pozornost je dlouhodobě věnována především rizikovým odvětvím, jako je stavebnictví a průmyslová výroba, kde je tradičně největší pravděpodobnost výskytu pochybení v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP). Právě v těchto sektorech kontroly často

odhalují závažné nedostatky. Mezi nejčastější problémy patří nedostatečné proškolení zaměstnanců, absence nebo nevhodné používání osobních ochranných pracovních prostředků a porušování technických norem týkajících se provozu pracovních strojů a zařízení.

Zásadní roli v prevenci pracovních úrazů a zajištění bezpečného pracovního prostředí hraje důsledné dodržování zákonných povinností ze strany zaměstnavatelů. Ti jsou povinni nejen vytvářet bezpečné pracovní podmínky, ale také pravidelně proškolovat své zaměstnance o rizicích spojených s výkonem jejich práce. Nicméně v praxi se často setkáváme s tím, že některé podniky tyto povinnosti podceňují. Nedostatečná prevence se pak odráží v nárůstu počtu zjištěných pracovních úrazů a odhalených nedostatků při kontrolách.

Inspektoři se při své činnosti zaměřují nejen na obecnou bezpečnost na pracovištích, ale rovněž na vyhrazená technická zařízení. Sledují jejich technický stav, provádění revizí a dodržování stanovených předpisů při jejich používání. Zejména stavebnictví patří v tomto ohledu mezi nejrizikovější oblasti, kde jsou časté nedostatky při práci ve výškách, manipulaci s těžkými břemeny nebo používání zastaralého a nevyhovujícího vybavení.

Významnou součástí práce inspektorátu je také prevence a osvěta. Inspektoři věnují značnou pozornost informování zaměstnavatelů i zaměstnanců o jejich právech a povinnostech v oblasti BOZP. Zaměřují se na pořádání školení, seminářů a metodickou podporu podnikům, které potřebují zavést nebo zlepšit svá bezpečnostní opatření. Pravidelná osvěta pomáhá předcházet nedostatkům a zvyšuje povědomí všech účastníků pracovního procesu o důležitosti bezpečnosti práce.

Celkově lze konstatovat, že Oblastní inspektorát práce plní svou úlohu v oblasti BOZP efektivně. Nicméně z výsledků kontrol je patrné, že stále existuje prostor pro zlepšení, zejména v oblasti preventivních opatření. Do budoucna je žádoucí nejen pokračovat v pravidelných kontrolách, ale také dále rozšiřovat informační kampaně, školení a podporovat zaměstnavatele při implementaci moderních a účinných bezpečnostních standardů. Efektivní prevence, důsledná kontrolní činnost a osvěta jsou klíčem ke snížení počtu pracovních úrazů a dlouhodobému zlepšení pracovních podmínek.

8.3 Doporučení

Na základě zpracovaných statistických údajů a jejich meziroční analýzy lze formulovat soubor doporučení, která by mohla přispět ke zvýšení efektivity činnosti Oblastního inspektorátu práce pro Plzeňský a Karlovarský kraj v oblasti nelegálního zaměstnávání i bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

V oblasti nelegální práce se stále objevují nové formy obcházení zákona, a to jak ze strany zaměstnavatelů, tak zprostředkovatelů. Ačkoli inspektorát vykazuje každoročně vysoký počet kontrol, stále dochází k odhalování opakovaných porušení, zejména v oblastech jako je stavebnictví, pohostinství a logistika. Pro zvýšení efektivity kontrolního mechanismu by bylo vhodné zaměřit se na preventivní a osvětu podporující přístup – například formou informačních kampaní pro malé a střední podniky, které často nemají dostatečnou personální kapacitu na sledování legislativních změn. Dále se jeví jako přínosné posílit spolupráci mezi Státním úřadem inspekce práce, Celní správou, Úřady práce, Policií ČR a dalšími institucemi, a to především v oblasti sdílení dat a realizace společných kontrol.

K efektivnějšímu odhalování nelegálního zaměstnávání by mohlo přispět i zavedení modernějších nástrojů pro anonymní podávání podnětů veřejností, včetně možnosti sledování stavu podnětu. Užitečným nástrojem by bylo i veřejné zpřístupnění anonymizovaných statistik a typizovaných případů pro vzdělávací účely a pro účely prevence. Vzhledem k tomu, že mnoho přestupků bývá odhaleno opakovaně u stejných subjektů, je také žádoucí legislativně podpořit možnost přísnějších sankcí v případech recidivy.

Z pohledu bezpečnosti práce je zřejmé, že se oblastní inspektorát práce systematicky zaměřuje na nejrizikovější sektory, zejména stavebnictví, energetiku, výrobu a manipulaci s vyhrazenými technickými zařízeními. I přesto, že je každoročně kontrolováno vysoké množství subjektů, stále přetrvávají problémy týkající se nedostatečného proškolení zaměstnanců, absence ochranných pomůcek nebo nedodržování technických norem a postupů. Kontroly ukazují, že mnohá pracoviště nejsou schopna dlouhodobě zajistit bezpečné pracovní prostředí, a to především kvůli podceňování prevence.

Zvýšení efektivity by mohlo přinést rozšíření kontrol zaměřených na vyhrazená technická zařízení, a to nejen v tradičně sledovaných oblastech, ale také u menších provozů a firem, které často podléhají kontrolám v menší míře. Zároveň by se inspektorát

mohl více věnovat preventivní a metodické podpoře zaměstnavatelů, jako například formou odborných seminářů, školení nebo e-learningových nástrojů dostupných online. Pomoci by také mohlo vytvoření specializovaných poradenských skupin v rámci inspektorátu, které by reagovaly na aktuální trendy v daném regionu.

V obou oblastech, jak v boji proti nelegálnímu zaměstnávání, tak v rámci BOZP je klíčové udržovat dostatečný počet kvalifikovaných inspektorů, zajistit jejich průběžné vzdělávání a poskytnout jim moderní nástroje pro vedení kontrol, včetně přístupu k digitálním databázím a online systémům evidence.

Závěrem lze shrnout, že Oblastní inspektorát práce v Plzeňském a Karlovarském kraji vykazuje dlouhodobě stabilní výsledky a naplňuje své zákonné povinnosti. Přesto se s ohledem na vývoj trhu práce a nové formy zaměstnávání jeví jako žádoucí některé aspekty kontrolní činnosti dále inovovat a přizpůsobovat současným výzvám. Preventivní osvěta, digitalizace agendy a posílení meziinstitucionální spolupráce mohou být klíčovými kroky ke zvýšení efektivity práce inspektorátu v následujících letech.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zhodnotit efektivitu kontrolní činnosti Oblastního inspektorátu práce (OIP) pro Plzeňský a Karlovarský kraj v oblasti nelegálního zaměstnávání a bezpečnosti práce v období 2019–2024. Dosažení stanoveného cíle bylo potvrzeno prostřednictvím analýzy statistických údajů a hodnocení trendů z provedených kontrol, které jasně ukázaly klíčovou roli OIP v prevenci nelegální práce a porušování bezpečnostních pravidel na pracovištích.

Teoretická část práce přiblížila legislativní rámec, který vymezuje pravomoci a kompetence inspektorátu práce, charakterizovala problematiku nelegálního zaměstnávání, jeho nejčastější formy a negativní dopady na zaměstnance, zaměstnavatele a pracovní trh. Rovněž se věnovala otázkám bezpečnosti práce včetně práv a povinností jednotlivých aktérů pracovního procesu. Zdůrazněn byl také význam mezinárodní spolupráce OIP s institucemi v rámci EU i mimo ni.

Praktická analýza dat odhalila výrazné výkyvy počtu provedených kontrol a zjištěných případů nelegálního zaměstnávání, které byly ovlivněny mimořádnými událostmi, jako pandemie COVID-19 a válka na Ukrajině. I přes tyto komplikace se inspektorátu podařilo efektivně reagovat na změněné podmínky a udržet kontrolní činnost na dostatečné úrovni. Praktická část práce rovněž ukázala zlepšení v oblasti bezpečnosti práce, kdy zvýšená intenzita kontrol vedla k odhalení a odstranění mnoha nedostatků.

Nejdůležitějším poznatkem je, že inspektorát dokáže flexibilně reagovat na krizové situace, nicméně stále existuje prostor pro další zlepšení, zejména v oblasti prevence, vzdělávání a informovanosti zaměstnavatelů i zaměstnanců. Výsledky této práce mohou být využity inspektorátem při plánování dalších opatření a strategií v oblasti kontroly zaměstnanosti a bezpečnosti práce.

Přínos bakalářské práce spočívá v poskytnutí komplexního pohledu na efektivitu kontrolní činnosti a v identifikaci konkrétních slabých míst, na která je třeba se zaměřit. Z pohledu autorky je klíčové zejména zvýšení preventivních opatření, posílení vzdělávacích aktivit a lepší spolupráce s dalšími institucemi, což by mohlo přispět k dalšímu snížení případů nelegálního zaměstnávání a zvýšení bezpečnosti práce v regionu.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. *Bezpečnost práce v kostce: příručka SÚIP* 2019. 1. vyd. Opava: Státní úřad inspekce práce, 2019. 35 s. ISBN 978-80-86333-23-6.
2. DAŇEK, M. *Zaměstnávání cizinců na území České republiky*. 2. aktualizované vyd. Olomouc: Anag, 2020. 455 s. ISBN 978-80-7554-269-4.
3. *GDPR: nový zákon – úplné znění; Inspekce práce; Pedagogičtí pracovníci*. Český Těšín: Poradce, 2019. 191 s. Zákony do kapsy. ISBN 978-80-7365-424-5.
4. JANÁKOVÁ, A. *Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*. 5. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 503 s. ISBN 978-80-7263-685-3.
5. KIELER, P. STÁDNÍK, Jaroslav a ŠTEFKO, Martin. *Zákon o inspekci práce: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 304 s. ISBN 978-80-7478-931-1.
6. *Kontrola podnikání bez chyb, pokut a penále: daňová kontrola, mzdová kontrola, povinnosti zaměstnavatele, inspektorát práce*. Český Těšín: Poradce s.r.o., 2018. 287 s. ISBN 978-80-7365-402-3.
7. PICHRT, J. a kol. *Agenturní zaměstnávání v komplexních souvislostech*. Praha: C. H. Beck, 2013. 395 s. ISBN 978-80-7400-481-0.
8. *Podnikáme bezpečně a ekonomicky bez chyb, pokut a penále: zajištění dalších podmínek BOZP, ochrana zdraví, ochrana osobních údajů nově, inspekce práce, vnitřní předpisy, pracovní úrazy, záznamy o úrazech, odpady, obaly nově*. Český Těšín: Poradce s.r.o., 2018. 358 s. ISBN 978-80-7365-398-9.
9. SOKOLA, R. *Jak se připravit na kontroly z úřadů*. Brno: Ofigo, 2020. 189 s. ISBN 978-80-907672-2-5.
10. ŠENK, Z. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci prakticky a přehledně podle normy OHSAS*. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2012. 312 s. ISBN 978-80-7263-737-9.
11. ŠTEFKO, M. *Vymezení závislé a nelegální práce*. Praha, 2013. 279 s. ISBN 978-80-87146-72-9.

12. ŠTURMA, M. *Provoz vyhrazených technických zařízení: Praktický výklad nových právních předpisů*. Praha: Grada, 2023. 176 s. ISBN 978-80-271-3496-0.
13. ŠUBRT, B. a kol. *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci: podle právního stavu k 30. 4. 2007. 2., aktualiz. a rozš. vyd.* Olomouc: ANAG, 2007. 839 s. ISBN 978-80-7263-400-2.
14. TOMŠEJ, J. a kol. *Zaměstnávání cizinců v České republice*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. 216 s. ISBN 978-80-7598-648-1.
15. VON RICHTHOFEN, W. *Labour inspection: a guide to the profession* [online]. Geneva: International Labour Office, 2002. 367 s. ISBN 922-1127-10-9.
16. ZAHRADNÍČEK, J. *Ochrana osobnosti v pracovněprávních vztazích*. Praha: Leges, 2019. 240 s. ISBN 978-80-7502-373-5.

Elektronické zdroje

1. ARROWS ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ. *Následky nelegálního zaměstnávání cizinců*. In ARWS.cz – Novinky v ARROWS [online]. Praha: ARROWS, [cit. 2025-03-18]. Dostupné z: <https://www.arws.cz/novinky-v-arrows/nasledky-nelegalniho-zamestnavani-cizincu>.
2. ČESKÝ FOCAL POINT. Domů – *Focal Point*. In *Oficiální portál pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci v ČR* [online]. Praha: Výzkumný ústav bezpečnosti práce, [cit. 2025-03-12]. Dostupné z: <https://www.ceskyfocalpoint.cz/>.
3. EUROPEAN LABOUR AUTHORITY. *About us*. In *European Labour Authority* [online]. Bratislava: ELA, [cit. 2025-03-12]. Dostupné z: <https://www.ela.europa.eu/en/about-ela>.
4. EUROPEAN COMMISSION. Senior Labour Inspectors Committee. In *Health and Safety at Work* [online]. Brusel: Evropská komise, [cit. 2025-03-11]. Dostupné z WWW: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/rights-work/health-and-safety-work/senior-labour-inspectors-committee-0_en.

5. FORUM-MEDIA. Novela zákona o inspekci práce 2025: Nové pravomoci kontrolorů, kontroly nelegální práce a přísnější sankce. In: Forum Media [online]. 1. 11. 2024 [cit. 2025-04-07]. Dostupné z: <https://forum-media.cz/novela-zakona-o-inspekci-prace-2025-nove-pravomoci-kontroloru-kontroly-nelegalni-prace-a-prisnejsi-sankce/>
6. INTERNATIONAL ASSOCIATION OF LABOUR INSPECTION. About. In *International Association of Labour Inspection* [online]. [cit. 2025-03-12]. Dostupné z: <https://www.iali-aiit.org/about/>
7. KOUKEJ PLATIT. Nelegální zaměstnávání cizinců. In Koukejplatit.cz [online]. Praha: Koukejplatit.cz, [cit. 2025-03-15]. Dostupné z: <https://www.koukejplatit.cz/nelegalni-zamestnavani-cizincu/>.
8. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Nelegální zaměstnávání*. In MPSV – Oficiální portál [online]. Praha: MPSV, [cit. 2025-03-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/nelegalni-zamestnavani>.
9. MINISTERSTVO VNITRA. Zaměstnávání cizinců bez povolení k zaměstnání nebo bez platného oprávnění k pobytu [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, [cit. 2025-04-07]. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/zamestnavani-cizincu-bez-povoleni-k-zamestnani-nebo-bez-platneho-opravneni-k-pobytu.aspx>
10. MPSV. *Nelegální zaměstnávání*. In *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: MPSV, [cit. 2025-03-18]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/nelegalni-zamestnavani>.
11. STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Kompetence v oblasti bezpečnosti práce*. In *Oficiální portál Státního úřadu inspekce práce* [online]. Opava: SÚIP, [cit. 2025-03-18]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/web/suip/kompetence-v-oblasti-bezpecnosti-prace>.
12. STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Mezinárodní spolupráce* [online]. Opava: SÚIP [cit. 2025-03-10]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/mezinarodni-spoluprace>.

13. STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Poskytování poradenství* [online]. Opava: SÚIP, [cit. 2025-02-11]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/web/oip06/poskytovani-poradenstvi>.
14. STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Před 50 lety začal stát jednotně dohlížet na bezpečnost práce* [online]. Opava: SUIP, 2018 [cit. 2025-01-18]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/-/pred-50-lety-zacal-stat-jednotne-dohlizet-na-bezpecnost-pra-1>
15. STÁTNÍ ÚŘAD INSPEKCE PRÁCE. *Působnost orgánů inspekce práce* [online]. Opava: SÚIP, [cit. 2025-02-09]. Dostupné z: <https://www.suip.cz/pusobnost-organu-inspekce-prace>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 141, s. 8478–8521. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>. ISSN 1211-1244.
2. ČESKO. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 84, s. 3726–3862. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>. ISSN 1211-1244.
3. ČESKO. Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999, o pobytu cizinců na území České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 102. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>. ISSN 1211-1244.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- Interních data Státního úřadu inspekce práce (SÚIP), zejména analýzy činnosti oblastního inspektorátu práce a statistických přehledů za období 2019–2024.

Seznam zkratek

BOZP – Bezpečnost a ochrana zdraví při práci

COVID – Onemocnění COVID-19

ELA – Evropský orgán pro pracovní záležitosti (European Labour Authority)

EU – Evropská unie

IALI – Mezinárodní asociace inspekce práce (International Association of Labour Inspection)

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

OIP – Oblastní inspektorát práce

OSHA – Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci

SLIC – Výbor vrchních inspektorů práce (Senior Labour Inspectors' Committee)

SÚIP – Státní úřad inspekce práce

VTZ – Vyhrazená technická zařízení

ČR – Česká republika

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 Počet kontrol nelegálního zaměstnávání.....	38
Tabulka 2 Počet zjištěných nelegálně pracujících osob	39
Tabulka 3 Počet nelegálně pracujících občanů ČR.....	40
Tabulka 4 Počet nelegálně pracujících občanů EU	41
Tabulka 5 Počet nelegálně zaměstnaných cizinců	43
Tabulka 6 Výše uložených sankcí.....	44
Tabulka 7 Počet provedených kontrol v oblasti bezpečnosti práce	45
Tabulka 8 Počet nedostatků v oblasti bezpečnosti práce	46
Tabulka 9 Počet pracovních úrazů	47
Tabulka 10 Výše uložených sankcí.....	49